

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΝΤΑΟΥΝΤΑΚΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

ΒΑΚΑΚΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

Κεφαλαιακή Επάρκεια και Βιωσιμότητα Τραπεζών μετά το 2008

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Επιβλέπων: Προϊστάμενος Τμήματος Λογιστικής
ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ**

**Ηράκλειο
8/2013**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	
ABSTRACT.....	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1	Η δομή του τραπεζικού συστήματος.....	9
1.2	Τα τραπεζικά ιδρύματα στην Ελλάδα.....	13
1.2.1	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.....	13
1.2.2	Alpha Bank	13
1.2.3	EFG Eurobank Ergasias.....	14
1.2.4	Εμπορική Τράπεζα	14
1.2.5	Τράπεζα Πειραιώς	14
1.2.6	Marfin Bank.....	15
1.3	Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης	16
1.3.1	Οι ελληνικές τράπεζες στην παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2007-2008	16
1.3.2	Οι τράπεζες και η κρίση χρέους του Ελληνικού Δημοσίου	17
1.3.3	Έσοδα τραπεζών από τοποθετήσεις σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου	19
1.3.4	Οι ζημιές των μετόχων των ελληνικών τραπεζών	20
1.4	Μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας και των κεφαλαίων των τραπεζών ..	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1	Ο ρόλος του θεσμικού πλαισίου στη λειτουργία και ανάπτυξη του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος	27
2.2	Επίβλεψη των τραπεζών.....	29
2.3	Χαρακτηριστικά του θεσμικού πλαισίου	30
2.4	Επίβλεψη από Διεθνείς Οργανισμούς (ΕΚΤ και ΔΝΤ)	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

3.1 Μακροοικονομικές εξελίξεις στα πιστωτικά ιδρύματα	34
3.1.1 Μετοχολόγιο των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών εμπορικών τραπεζών.....	35
3.1.2 Χρηματιστηριακές εξελίξεις	36
3.1.3 Κεφαλαιοποίηση ελληνικών τραπεζών.....	36
3.2 Ανάλυση των οικονομικών δεικτών	38
3.2.1 Λόγος δανείων προς καταθέσεις.....	38
3.2.2 Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας.....	38
3.2.3 Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα ελληνικών τραπεζών.....	38
3.3 Ρυθμίσεις στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων	40
3.4 Μερίσματα που καταβάλλουν οι τράπεζες.....	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

4.1 Ρευστότητα, ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών και ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας	43
4.2 Ελληνικό τραπεζικό σύστημα: Στρατηγική επιβίωσης	49
4.3 Απομόχλευση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος	55
4.4 Πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών	56

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της κατάστασης που επικρατεί στον χρηματοπιστωτικό τομέα στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, πραγματοποιείται ανάλυση ως προς την κεφαλαιακή διάρθρωση και τη βιωσιμότητα των εν λόγω συστημάτων. Ακόμη, στοχεύουμε στην καταγραφή των σχετικών χορηγήσεων που δόθηκαν προκειμένου να ενισχύσουν την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών.

Για την επίτευξη της συγκεκριμένης μελέτης πραγματοποιήθηκε έρευνα μέσω της έντυπης και διαδικτυακής βιβλιογραφίας με σκοπό την συγκέντρωση των απαιτούμενων στοιχείων. Κατά ένα μεγάλο ποσοστό στην εκπόνηση της έρευνας βοήθησαν τα στοιχεία που αποκομίσαμε από τις έρευνες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών και από τις εκτιμήσεις της Τράπεζας Ελλάδος.

Λέξεις - κλειδιά: Τράπεζες, οικονομική κρίση, κεφαλαιακή επάρκεια, βιωσιμότητα, ρευστότητα, αποδοτικότητα, ανακεφαλαιοποίηση

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the situation in the financial sector in Greece. Specifically, an analysis on the capital structure and sustainability of these systems. Furthermore, we aim at identifying the relevant loans given to strengthen the capital adequacy of banks.

To achieve this study conducted research through online and printed literature in order to collect the necessary data. To a large extent to the development of research helped the data gathered during the investigations of the European Central Bank, the Union of Greek Banks and the estimates of the Bank of Greece.

Keywords - Keywords: banks, economic crisis, capital adequacy, viability, liquidity, profitability, recapitalization

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για την ελληνική οικονομία το 2011 αποτέλεσε, μία δύσκολη περίοδος εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών εξελίξεων. Για την αντιμετώπιση των μεγάλων οικονομικών ανισορροπιών προχώρησαν στην εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής. Στις αρχές του 2012 η εγχώρια οικονομία προχώρησε στη διεκπεραίωση του δεύτερου προγράμματος οικονομικής στήριξης από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα περιελάμβανε μία γκάμα από διαρθρωτικές αλλαγές και εθελοντικά προγράμματα ανταλλαγής ομολόγων του ιδιωτικού τομέα. Βασικός σκοπός του προγράμματος αυτού ήταν να περιοριστούν οι δημοσιονομικές εξελίξεις ως προς τα ελλείμματα, να πραγματοποιηθεί σταδιακή αποκλιμάκωση του υψηλού δημόσιου χρέους, να αποκατασταθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και των αγορών.

Σε αυτό το οικονομικό περιβάλλον το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήρθε αντιμέτωπο με πρωτόγνωρες προκλήσεις και έντονη αβεβαιότητα. Οι συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής αξιολόγησης των ελληνικών τραπεζών κατά τη περίοδο του 2011 περιορίστηκαν γύρω από τα μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, του μηχανισμού Έκτακτης Παροχής Ρευστότητας (ELA) της Τράπεζας της Ελλάδος και του ελληνικού Δημοσίου. Ωστόσο, η εθελοντική αυτή συνδρομή προς το Δημόσιο είχε τεράστιο κόστος για τις ελληνικές τράπεζες.

Η παρούσα εργασία στοχεύει έχει αντικείμενο να μελετήσει την κεφαλαιακή επάρκεια και τη βιωσιμότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας μας. Η επιλογή του θέματος, για την πτυχιακή εργασία οφείλεται στο ενδιαφέρον να προβούμε στην προσωπική εκτίμηση της πορείας των ιδρυμάτων αυτών, ενόψει της οικονομικής κρίσης. Σκοπό μας είναι να αναλύσουμε την εξελικτική πορεία του πιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα και να προσδιορίσουμε τις στρατηγικές που ακολουθούν προκειμένου να ξεφύγουν από την θέση στην οποία έχουν επέλθει.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την προσέγγιση του θέματος της εργασίας είναι η εξής:

- Καθορισμός του στόχου και του σκοπού της μελέτης
- Έρευνα μέσω του διαδικτύου και της υπάρχουσας έντυπης βιβλιογραφίας.
- Ανάλυση του υλικού και των πληροφοριών που συγκεντρώθηκε.
- Εξαγωγή συμπερασμάτων – Διατύπωση προτάσεων

Η δομή της εργασίας έχει ως ακολούθως:

Στο πρώτο κεφάλαιο καταγράφονται οι λειτουργίες και τα αδύνατα σημεία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Συγκεκριμένα, πραγματοποιείται μία διεξοδική ανάλυση ως προς τη διάρθρωση των ελληνικών τραπεζών και παρουσιάζονται τα σημαντικότερα πιστωτικά ιδρύματα. Επίσης, καταγράφονται στοιχεία γύρω από την κατάσταση στην οποία έχει επέλθει το τραπεζικό σύστημα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, το ύψος χρέους προς τον δημόσιο τομέα, τα έσοδα από τους τίτλους και οι ζημίες που υπέστησαν από την έκδοση των μετοχών. Ακόμη, περιγράφονται τα μέτρα που εφαρμόστηκαν προκειμένου να χρηματοδοτηθούν τα συστήματα αυτά

Στη συνέχεια, προχωράμε στη συμβολή του θεσμικού πλαισίου προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Γίνεται μία θεωρητική επισκόπηση ως προς το ρόλο του θεσμικού πλαισίου στη λειτουργία και την ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Ακόμη, πραγματοποιείται μία ανάλυση γύρω από τον έλεγχο που πρέπει να εφαρμόζεται στα πιστωτικά ιδρύματα και από τα καίρια χαρακτηριστικά του θεσμικού πλαισίου. Ακολουθεί μία παρουσίαση των βασικότερων χαρακτηριστικών και των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Στο τρίτο κεφάλαιο, περιγράφονται οι μακροοικονομικές εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα, το μετοχολόγιο των εισηγμένων εμπορικών τραπεζών στο ΧΑΑ και οι χρηματιστηριακές εξελίξεις. Στη συνέχεια αναλύονται διεξοδικά όλοι οι βασικοί δείκτες των τραπεζικών οργανισμών. Επιπρόσθετα, προχωράμε στην παρουσίαση των ρυθμίσεων που έχουν διαμορφώσει οι τράπεζες στα στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια και των μερισμάτων που καταβάλλουν οι τράπεζες.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, πραγματοποιείται εκτίμηση ως προς την βιωσιμότητα και τις στρατηγικές που θα πρέπει να ακολουθήσει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Πιο ειδικά, αναλύονται όλα τα χαρακτηριστικά της ρευστότητας των τραπεζών, της ανακεφαλαιοποίησης και της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Στη συνέχεια, διατυπώνονται οι στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να εξασφαλίσει την βιωσιμότητα του το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Έπειτα, προχωράμε στην μέθοδο απομόχλευσης των ελληνικών τραπεζών και στον προσδιορισμό των προγραμμάτων ανακεφαλαιοποίησης τους.

Τέλος, γίνεται καταγραφή των συμπερασμάτων όπως προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε και προσδιορίζονται προτάσεις για την μελλοντική εξέλιξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Η δομή του τραπεζικού συστήματος

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, αυξήθηκε σημαντικά η κίνηση κεφαλαίων σε παγκόσμια κλίμακα, η λειτουργία των αγορών έγινε πιο αποτελεσματική, η άμεση χρηματοδότηση κέρδισε έδαφος, ενώ εντάθηκε η αλληλοδιείσδυση μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Σταδιακά, καταργήθηκαν όλες οι περιοριστικές ρυθμίσεις στη λειτουργία της αγοράς, απελευθερώθηκαν οι αγορές συναλλάγματος και υπήρξε περαιτέρω άμβλυνση των συνόρων μεταξύ των διαφόρων δραστηριοτήτων του χρηματοπιστωτικού τομέα. Νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία και τραπεζικά προϊόντα εμφανίστηκαν, ενώ η στρατηγική των πιστωτικών ιδρυμάτων χαράσσεται πλέον σε παγκόσμιο επίπεδο. (Αλεξιάκης Π., Πετράκης Π., 1990).

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών, οι έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2010).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι συναλλασσόμενοι με τις τράπεζες στην Ελλάδα στη σημερινή εποχή αναζητούν και επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία επικοινωνιών. Όσον αφορά τις τραπεζικές υπηρεσίες στην Ελλάδα που προσφέρονται σήμερα από τους πιστωτικούς οργανισμούς ανέρχονται σε 487, έναντι 466 του προηγούμενου έτους (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Ειδικότερα, οι τραπεζικοί οργανισμοί στην Ελλάδα κατά την περίοδο του 2012 υπολογίστηκαν σε:

♦ **Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα.** Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, την περίοδο του 2012 παρατηρείται ότι στην Ελλάδα λειτουργούσαν 52 πιστωτικά ιδρύματα από τα οποία:

- 16 εμπορικές και 13 συνεταιριστικές τράπεζες με έδρα την Ελλάδα, αδειοδοτήθηκαν και εποπτεύθηκαν από την Τράπεζα της Ελλάδος. Πρόκειται για τραπεζικά ιδρύματα που υπάχθηκαν στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης με βάση τις διατάξεις του ν. 3601/2007,
- 18 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχουν υπαχθεί στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης του ν. 3601/2007 και εποπτεύονται από τις κρατικές αρχές,
- 4 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ελέγχονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, εφόσον δεν έχουν υπαχθεί στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης, και
- 1 πιστωτικό ίδρυμα που δεν υπάχθηκε στην εφαρμογή του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

Κατά το τελευταίο διάστημα του 2012 αποχώρησαν από τη Ελλάδα τέσσερα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα υποκατάστημα με έδρα σε κράτος εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, 2 εμπορικές και 3 συνεταιριστικές τράπεζες ολοκλήρωσαν τη λειτουργία τους.

♦ **Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως.** Πέρα από τα παραπάνω πιστωτικά ιδρύματα που έχουν διαρκή εμπορική παρουσία στη χώρα μας, 374 χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Πρόκειται για τα ιδρύματα που ελέγχονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος το ενδιαφέρον τους για παροχή υπηρεσιών (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (2012).

Πίνακας 1.1.1: Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων	Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων
Αυστρία	32 (28)	Κύπρος	7 (7)
Βέλγιο	6 (6)	Λιχτενστάιν	5 (3)
Γαλλία	44 (40)	Λουξεμβούργο	38 (33)
Γερμανία	50 (46)	Μάλτα	7 (7)
Γιβραλτάρ	5 (6)	Νορβηγία	3 (2)
Δανία	4 (4)	Ολλανδία	26 (26)
Εσθονία	1 (1)	Ουγγαρία	2 (2)
Ηνωμένο Βασίλειο	81 (79)	Πολωνία	1 (1)
Ιρλανδία	30 (30)	Πορτογαλία	3 (3)
Ισλανδία	2 (1)	Σουηδία	3 (3)
Ισπανία	5 (6)	Τσεχία	1 (1)
Ιταλία	11 (8)	Φινλανδία	6 (7)
		Σύνολο	374 (350)

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Συγκριτικά με την περίοδο του 2011 ο αριθμός των χρηματοπιστωτικών οργανισμών παρουσίασε αύξηση κατά 7%. Η πιο σημαντική συμβολή στην ανωτέρω αύξηση, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, όπως εκτιμήθηκε από την Τράπεζα Ελλάδος να καταγράφεται στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του Λουξεμβούργου, της Αυστρίας, της Γερμανίας και της Γαλλίας. Επιπρόσθετα αξίζει να πούμε ότι το 71% των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που προσφέρουν από απόσταση χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στην χώρα μας εδρεύουν σε κράτη μέλη της ΕΕ. Ωστόσο, παρατηρούμε ότι, μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ τα ιδρύματα που δεν έχουν γνωστοποιήσει μέχρι σήμερα κάποιο σχετικό ενδιαφέρον στην Τράπεζα της Ελλάδος εδρεύουν στη Σλοβενία και Σλοβακία (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012) .

(γ) Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Παρόλα ταύτα, παρατηρείται ότι υπάρχουν άλλες 61 τράπεζες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, οι οποίες ασχολούνται πολύ περισσότερο με την αποδοχή καταθέσεων από το κοινό,

βάσει νόμου και ελέγχονται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής (Πίνακας 1.1.2):

Πίνακας 1.1.2: Λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

	Αριθμός Εταιρειών
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	11 (10)
Εταιρείες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	12 (12)
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	5 (5)
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	4 (4)
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	13 (11)
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	1 (2)
Ιδρύματα Πληρωμών	11 (7)
Αντιπρόσωποι Ιδρυμάτων Πληρωμών	4 (3)
Σύνολο	61 (54)

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Προχωρώντας παρακάτω, ο αριθμός των εταιρειών λοιπών κατηγοριών εμφανίζεται αρκετά αυξημένος ως προς τους απόλυτους αριθμούς των δραστηριοποιούμενων εταιρειών. Ως επί τω πλείστον το γεγονός αυτό αποδεικνύει το τεράστιο ενδιαφέρον των χρηματοπιστωτικών οργανισμών της διεθνούς προς την ελληνική αγορά και τον βαθύτερο ανταγωνισμό στην προσφορά ειδικευμένων τραπεζικών υπηρεσιών. Εν κατακλείδι, οφείλουμε να πούμε ότι, τον Αύγουστο του 2012, δεκατέσσερις (14) τράπεζες, από οκτώ ευρωπαϊκές χώρες και τις ΗΠΑ, διατηρούσαν στη χώρα μας γραφεία αντιπροσωπείας.

1.2 Τα τραπεζικά ιδρύματα στην Ελλάδα

1.2.1 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. ιδρύθηκε το 1841 και εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών το 1880. Με 160 πλέον χρόνια επιτυχούς και αδιάλειπτης λειτουργίας στον οικονομικό βίο της χώρας, η Τράπεζα έχει εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο όμιλο εταιρειών παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καλύπτοντας έτσι τις συνεχώς διευρυνόμενες ανάγκες των πελατών της (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011).

Ο Όμιλος της ΕΤΕ προσφέρει ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες επιχειρήσεων και ιδιωτών, όπως επενδυτικές εργασίες, χρηματιστηριακές συναλλαγές, ασφάλειες, διαχείριση στοιχείων ενεργητικού - παθητικού, εργασίες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), διαχείρισης επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011).

1.2.2 Alpha Bank

Η Alpha Bank ιδρύθηκε το 1879 και είναι η δεύτερη σε μέγεθος Τράπεζα στην Ελλάδα. Με 450 Καταστήματα, ο Όμιλος της Alpha Bank δραστηριοποιείται και στη διεθνή τραπεζική αγορά με παρουσία στην Κύπρο και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, καθώς επίσης και στη Νέα Υόρκη, στο Λονδίνο, στο Jersey (Channel Islands). Στρατηγική της Alpha Bank είναι να συνεχίσει την ανοδική πορεία της παρά την παρούσα δύσκολη διεθνή οικονομική συγκυρία και την αβεβαιότητα στις αγορές (Alpha Web Banking, 2004).

Οι κύριοι άξονες της πολιτικής της Alpha Bank, είναι η σταθερή επέκταση των δραστηριοτήτων στο retail banking, με έμφαση στη στεγαστική και καταναλωτική πίστη, και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και η επίτευξη υψηλού ρυθμού αναπτύξεως στους τομείς της διαχείρισεως κεφαλαίων πελατών (αμοιβαία κεφάλαια, mass affluent banking, private banking), των ασφαλειών, της επενδυτικής τραπεζικής και του corporate banking. Στόχος, της Alpha Bank, είναι να λειτουργήσει και να επιτύχει αύξηση των μεγεθών της και του μεριδίου αγοράς (Alpha Bank, 2000).

1.2.3 EFG Eurobank Ergasias

Η Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias ιδρύθηκε το 1990 με αρχική επωνυμία «Ευρωεπενδυτική Τράπεζα» και στόχο την παροχή κυρίως επενδυτικών υπηρεσιών. Με την απελευθέρωση της αγοράς λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα, η Τράπεζα επαναπροσδιόρισε τους στρατηγικούς της στόχους. Έκτοτε η EFG Eurobank Ergasias έχει ακολουθήσει μια ανοδική πορεία, μέσα από δυναμική οργανική ανάπτυξη, αλλά και μέσα από εξαγορές και συγχωνεύσεις, καταλαμβάνοντας σήμερα ηγετική θέση στους ταχύτερα αναπτυσσόμενους και πιο προσοδοφόρους τομείς της αγοράς. Το τελευταίο διάστημα προχώρησε σε άμεση σχέση συνεργασίας με το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011).

1.2.4 Εμπορική Τράπεζα

Ο Όμιλος της Εμπορικής προσφέρει τραπεζικές υπηρεσίες στην Ελλάδα μέσω δικτύου 374 υποκαταστημάτων, μέσω του υποκαταστήματός της στο Λονδίνο καθώς και μέσω θυγατρικών τραπεζών στην Αλβανία, την Αρμενία, τη Βουλγαρία, τη Γερμανία, τη Γεωργία, την Κύπρο και τη Ρουμανία. Το εκτενές δίκτυο της Εμπορικής αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για τον Όμιλο στη διανομή των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011).

Τελική επιδίωξη αποτελεί η δημιουργία του κατάλληλου εργασιακού περιβάλλοντος, ώστε οι εργαζόμενοι στην Τράπεζα έχοντας ίσες ευκαιρίες και γνωρίζοντας με σαφήνεια τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, να βελτιώνουν τις γνώσεις τους, την απόδοσή τους και την επαγγελματική τους ανάπτυξη και εξέλιξη, ώστε να ικανοποιούνται με τον καλύτερο τρόπο τόσο οι ίδιοι όσο και οι στόχοι της επιχείρησης (Παπαναστασίου Ευσταθία, 2006).

1.2.5 Τράπεζα Πειραιώς

Ο Όμιλος Πειραιώς αποτελεί έναν από τους πιο δυναμικούς και δραστήριους της ελληνικής οικονομίας. Η Τράπεζα Πειραιώς ιδρύθηκε το 1916. Για πολλές

δεκαετίες λειτούργησε ως ιδιωτική Τράπεζα και το 1975 πέρασε υπό κρατικό έλεγχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1991. Από το Δεκέμβριο του 1991 που ιδιωτικοποιήθηκε παρουσιάζει συνεχή και ταχεία ανάπτυξη εργασιών, μεγεθών και δραστηριοτήτων.

Σήμερα η Τράπεζα Πειραιώς ηγείται ενός Ομίλου επιχειρήσεων που καλύπτουν το σύνολο των εργασιών και δραστηριοτήτων του χρηματοοικονομικού τομέα στην Ελλάδα (universal bank). Επιπλέον, στην Τράπεζα Πειραιώς πέρασε το «καλό κομμάτι» της Αγροτικής Τράπεζας, όπως αποφασίστηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος και το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Πρόκειται για την πρώτη μεγάλη διαρθρωτική αλλαγή, η οποία σηματοδοτεί τις ανακατατάξεις που έρχονται στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, με την οποία η κυβέρνηση επιχειρεί να στείλει μήνυμα επίστευσης των διαρθρωτικών αλλαγών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011).

1.2.6 Marfin Bank

Η Marfin Egnatia Bank είναι μία τράπεζα με εξελιγμένη τεχνολογική υποδομή, ένα ευρύτατο και διαρκώς αναπτυσσόμενο δίκτυο καταστημάτων και άρτια εκπαιδευμένα στελέχη για να εξυπηρετούν κάθε τραπεζική ανάγκη. Είναι θυγατρική της Marfin Popular Bank στην Ελλάδα. Η Marfin Popular Bank με έδρα στην Κύπρο αποτελεί, σήμερα, ένα ηγετικό χρηματοοικονομικό οργανισμό, που εξελίσσεται σταθερά σε 12 χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με δίκτυο άνω των 500 καταστημάτων. Μέσα από τις θυγατρικές της εταιρείες και ένα διευρυμένο δίκτυο καταστημάτων, η Marfin Popular Bank προσφέρει ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Τράπεζα της Ελλάδος, 2011).

Στόχος της Marfin Egnatia Bank είναι να βρίσκεται διαρκώς στο πλευρό των πελατών της, καλύπτοντας οποιαδήποτε τραπεζική ανάγκη, με γνώμονα πάντα την ολοκληρωμένη εξυπηρέτηση, την ικανοποίηση των ιδιαίτερων αναγκών τους και την κάλυψη των υψηλών απαιτήσεων τους πάντα με προνομιακούς όρους και διαφανείς διαδικασίες. Μέσα από ένα διευρυμένο δίκτυο καταστημάτων, καθώς και μέσω των ηλεκτρονικών και τηλεφωνικών υπηρεσιών Marfin Direct, η εξυπηρέτηση των

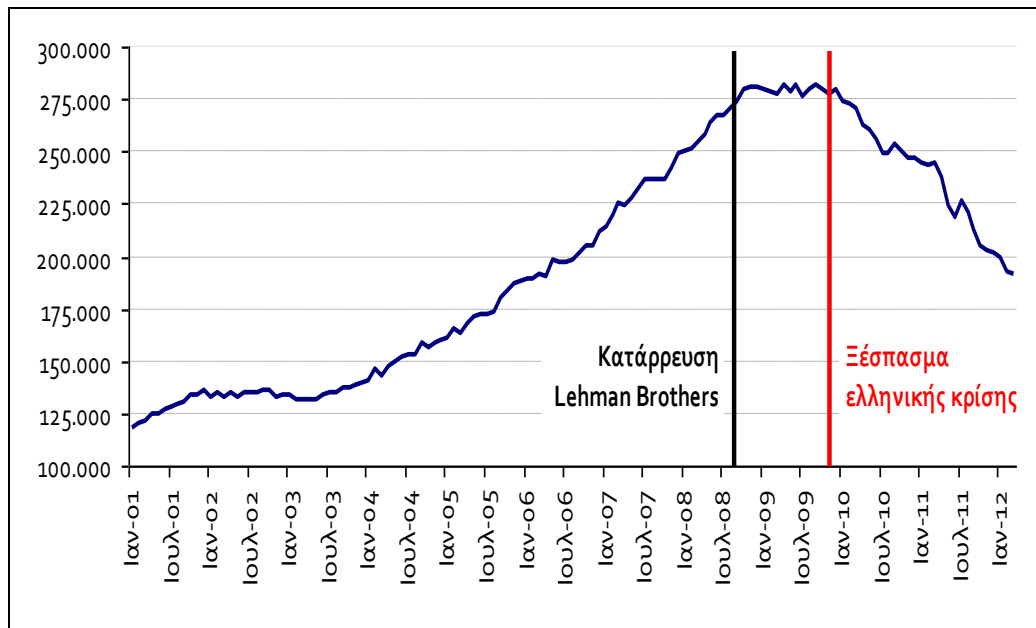
πελατών της είναι ταχύτερη, πληρέστερη και άμεση, ενώ το ολοκληρωμένο σύστημα τραπεζικών υπηρεσιών της προσφέρει σύγχρονα χρηματοδοτικά προϊόντα με ειδικά προνόμια και πρόσθετες παροχές.

1.3 Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης

1.3.1 Οι ελληνικές τράπεζες στην παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2007-2008

Εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, που ξέσπασε στις αρχές του 2008 οι ελληνικές τράπεζες βρέθηκαν αντιμέτωπες με υψηλούς κινδύνους ως προς την χρηματοδότηση και τη βιωσιμότητα τους. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, παρατηρούμε ότι τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν περιορισθεί σε παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες και στη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012). Ωστόσο με την ανακοίνωση της πτώχευσης της αμερικανικής επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers παρατηρείται ότι οι εισροές καταθέσεων παρουσίασαν αύξηση τους πρώτους μήνες του 2008. Το γεγονός αυτό αποδείκνυε την σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των καταθετών και επενδυτών ως προς τη σταθερότητα και την ευρωστία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (Γράφημα 1.3.1.1 & Πίνακας 1.3.1.1).

Γράφημα 1.3.1.1: Καταθέσεις και *repos* των μη ΝΧΙ στα ΝΧΙ στην Ελλάδα (εκτός της Τράπεζας της Ελλάδος) (υπόλοιπα τέλους περιόδου, σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Καραβίας Φ., Μονοκρούσος Π., Μαλλιάρόπουλος Δ., Αναστασάτος Τ., 2012

Πίνακας 1.3.1.1: Καταθέσεις και *repos* των μη ΝΧΙ στα ΝΧΙ στην Ελλάδα (εκτός της Τράπεζας της Ελλάδος) (υπόλοιπα τέλους περιόδου, σε δις ευρώ)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μαρ. 2012
Γενική Κυβέρνηση	3,5	3,8	4,2	5,1	5,9	6,0	7,0	8,3	7,9	13,3	8,6	8,5
Επιχειρήσεις και Νοικοκυριά	126,0	124,2	126,2	137,5	159,6	174,9	197,9	227,6	237,5	209,6	174,2	165,4
Μη Κάτοικοι	6,2	5,8	9,6	17,2	22,1	30,5	43,8	44,5	34,1	24,3	19,4	17,7
Σύνολο καταθέσεων και ρέπος	135,7	133,8	140,0	159,9	187,6	211,5	248,7	280,4	279,5	247,2	202,2	191,6

Πηγή: Καραβίας Φ., Μονοκρούσος Π., Μαλλιάρόπουλος Δ., Αναστασάτος Τ., 2012

1.3.2 Οι τράπεζες και η κρίση χρέους του Ελληνικού Δημοσίου

Τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, μη επηρεασμένα από τα διεθνή χρηματοοικονομικά προϊόντα και τις επενδύσεις υψηλού ρίσκου, δεν προχώρησαν σε συρρίκνωση των ομολόγων και των έντοκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν το Δημόσιο άρχισε να αντιμετωπίζει προβλήματα

χρηματοδότησης στις διεθνείς αγορές το 2008, θεώρησαν πρέπον να μεγιστοποιήσουν τις τοποθετήσεις τους στους τίτλους αυτούς (Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008).

Επιπρόσθετα, μετά το 2010 τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα ακολούθησαν μία συγκεκριμένη πολιτική ως προς την αντιμετώπιση της κρίσης ρευστότητας του Δημοσίου (Moody's, 2009). Το γεγονός αυτό επιτεύχθηκε απορροφώντας όλες τις εκδόσεις των εντόκων γραμματίων, εφόσον δεν υπήρχε ενδιαφέρον από άλλους επενδυτές και παραμόνευε ο κίνδυνος έλλειψης ρευστότητας. Πιο συγκεκριμένα, τη στιγμή που κορυφώθηκε η οικονομική κρίση, το ποσοστό των τίτλων του Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ανήλθε στο 10% και 12% (Αγγελόπουλος Παναγιώτης, 2005).

Επιπροσθέτως, είναι γνωστό ότι δόθηκε η υποχρέωση στα πιστωτικά ιδρύματα να διατηρήσουν το χαρτοφυλάκιο ομολόγων του Δημοσίου προκειμένου να είναι αργότερα σε θέση να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο ρευστότητας στις αγορές. Πιο αναλυτικά, το κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο προκύπτει από τη διαφορά των αποδόσεων (spreads) των ελληνικών κρατικών ομολόγων από αντίστοιχα ξένα, ανήλθε σε χαμηλά επίπεδα της τάξεως του 0,50% σε αντίθεση με την Γερμανία (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα, έλαβαν μέρος στο εθελοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων με ποσό ομολόγων και ομολογιακών δανείων περίπου €50 δις. Με άλλα λόγια το ποσοστό αυτό αφορά το 25% της συνολικής περιμέτρου του προγράμματος, γεγονός που βοήθησε καθοριστικά στην επιτυχία του PSI και στο υψηλό τελικό ποσοστό συμμετοχής σε αυτό 96,6%. Εν κατακλείδι, προκειμένου να προχωρήσει η χώρα μας στην απόκτηση του χρηματοδοτικού πακέτου, προχώρησε στην παραχώρηση των απαραίτητων εγγυήσεων στη Φινλανδία. Αυτή η προϋπόθεση ήταν φυσικά απαραίτητη για την ομαλή εξέλιξη του PSI και του συνολικού προγράμματος δανεισμού (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

1.3.3 Έσοδα τραπεζών από τοποθετήσεις σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου

Κατά καιρούς, έχει γίνει ευρέως γνωστό το γεγονός ότι τα πιστωτικά ιδρύματα, παρουσίασαν αξιολογικά κέρδη με την αγορά των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου. Μέσα από την αγορά αυτή, και σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εισέπραξαν τοκομερίδια της τάξης του 4-5%, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Ωστόσο, το παρόν ζήτημα είχε ισχύ την περίοδο που τα ομόλογα είχαν καλύτερη αξιολόγηση επενδυτικού κινδύνου και η διατραπεζική αγορά παρείχε ρευστότητα έναντι του Ελληνικού Δημοσίου (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

Μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση όμως παρατηρήθηκαν κάποιοι παράγοντες, οι οποίοι καθιστούσαν αβέβαιες τις αποδόσεις των τοποθετήσεων των τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (Moody's, 2009). Σε πρώτη φάση, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προχωρά σε χρηματοδότηση ενός τμήματος της ονομαστικής αξίας ενός ομολόγου, και όχι ως προς το συνολικό ύψος. Η έκβαση αυτή στηρίζεται σε συγκεκριμένους συντελεστές, οι οποίοι προσδιορίζονται από την τιμή, τη διαβάθμιση του και την τη διάρκεια πιστοληπτική (Μαθιουδάκης Στέλιος, 2010).

Στο τέλος της περιόδου του 2010, το ποσοστό αυτό υποχώρησε δραματικά με αποτέλεσμα να φτάσει κάτω από 50% της ονομαστικής αξίας ενός ομολόγου. Έτσι λοιπόν τα πιστωτικά ιδρύματα έπρεπε να χρηματοδοτήσουν το υπόλοιπο τμήμα από άλλες πηγές, συμπεριλαμβανομένων καταθέσεων με υψηλό κόστος. Ως προς τον προσδιορισμό του πραγματικού κόστους χρηματοδότησης από το μηχανισμό αυτό αναλαμβάνει να καθορίσει η Τράπεζα της Ελλάδος (Παπαναστασάτου Ευσταθία, 2006).

Σε δεύτερη φάση, τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου περιλαμβάνουν ένα σταθερό τοκομερίδιο για όλη τη διάρκεια από 2 έως 30 έτη. Σε αντίθετη περίπτωση, το επιτόκιο δανεισμού από την ΕΚΤ είναι βραχυπρόθεσμο και δύναται να μεταβληθεί σύμφωνα με την κρίση της. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα, όπου στις αρχές του 2008 το βασικό παρεμβατικό επιτόκιο της ΕΚΤ ήταν 4,25%. Καταλήγουμε οπότε στο συμπέρασμα ότι, δεν εξασφαλίζεται η δυνητική απόδοση της επένδυσης μιας τράπεζας σε κρατικά ομόλογα. Αυτό συμβαίνει για το λόγο ότι υπάρχει περίπτωση να μηδενιστεί ή να γίνει ακόμα και αρνητική κατά το πέρασμα των χρόνων. Όσον αφορά

το πλαίσιο της χρηστής διαχείρισης του επιτοκιακού κινδύνου, το εκάστοτε τραπεζικό σύστημα είναι υποχρεωμένο να διαχειρίζεται κάθε κίνδυνο που μπορεί να ανακύψει στις διεθνείς αγορές (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

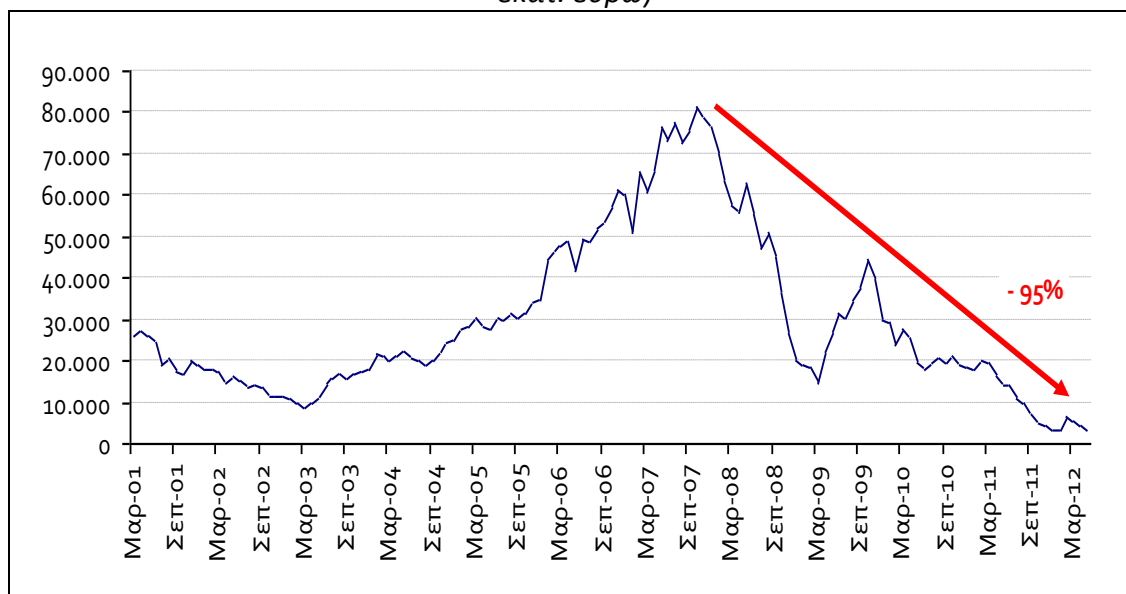
Σε τρίτη φάση, το χαρτοφυλάκιο των εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου χρηματοδοτείται, κατά κύριο λόγο από τις καταθέσεις με υψηλό κόστος για τις τράπεζες, εξαιτίας των περιορισμών χρηματοδότησής του από το Ευρωσύστημα. Σύμφωνα με αυτό, οι τοποθετήσεις των τραπεζών σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου δεν θεωρούνται ως επένδυση χωρίς κινδύνους, πράγμα που αποδεικνύεται από τη συμμετοχή τους στο PSI και τη συνεπακόλουθη καταγραφή σημαντικών ζημιών που επιβαρύνουν τους μετόχους των χρηματοπιστωτικών συστημάτων (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

1.3.4 Οι ζημίες των μετόχων των ελληνικών τραπεζών

Σχετικά με τις επενδύσεις των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου έχει αποδειχθεί πλέον, εξαιτίας των οικονομικών διακυμάνσεων, ότι είναι ασύμφωρες. Σε γενικές γραμμές από την περίοδο του 2007 μέχρι και σήμερα παρατηρούμε ότι οι μέτοχοι, οι οποίοι ανέρχονται σε 500.000 (ιδιώτες επενδυτές και ασφαλιστικά ταμεία), προχώρησαν στην απέλαση του 95% των επενδύσεών τους σε χρηματοπιστωτικές μετοχές (Γράφημα 1.3.4.1) (Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008).

Πιο αναλυτικά, αν και κατά το κλείσιμο της χρήσης του 2007 η χρηματιστηριακή αξία του χρηματοπιστωτικού κλάδου υπολογίστηκε περίπου στα 80δισ €, στην σημερινή χρονική περίοδο κυμαίνεται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα της τάξεως των 3,5 δισ €. Αξίζει να επισημανθεί ότι, μεταξύ των περιόδων 2007-2011, οι μέτοχοι των τραπεζών δεν έλαβαν μέρος, αν και είχαν πάρει μέρος στις εκάστοτε αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου συνολικού ύψους €13,7 δισ. Ωστόσο, εξαιτίας της μεγάλης οικονομικής κρίσης στην εγχώρια και τη διεθνή αγορά, οι ελληνικές τράπεζες προχώρησαν σε εκτιμήσεις για επισφαλή δάνεια, συρρικνώνοντας σε μεγάλο βαθμό τα τραπεζικά τους αποτελέσματα (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

Γράφημα 1.3.5.1: Συνολική αξία τραπεζικών μετοχών στο ελληνικό χρηματιστήριο (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Καραβίας Φ., Μονοκρούσος Π., Μαλλιάρη Π., Αναστασάτος Τ., 2012

1.4 Μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας και των κεφαλαίων των τραπεζών

Η μεγάλη διάρκεια και τα αρνητικά αποτελέσματα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, είχαν σαν αποτέλεσμα να οδηγηθούν πολλές χώρες στη χορήγηση μεγάλων πακέτων ενίσχυσης των τραπεζικών τους συστημάτων. Στην Ελλάδα, το πρώτο πακέτο που χορηγήθηκε στα πιστωτικά ιδρύματα από χώρες της ΕΕ θεωρείται από τα πιο χαμηλά πακέτα (28 δις €). Σχετικά με το ύψος του ΑΕΠ, δεν ξεπερνά το 12% έναντι περίπου 26,5% στην Ιρλανδία, 22,5% στην Γερμανία, 80% στο Βέλγιο, 18,5% στην Γαλλία και 52% στην Ολλανδία (Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008).

Τα παραπάνω ποσά αποδεικνύουν ότι από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί στην Ελλάδα βρέθηκαν αντιμέτωποι με τον κίνδυνο της ρευστότητας (Moody's, 2009). Η σοβαρή αυτή κατάσταση κατά κύριο λόγο οφείλεται, στις αλληπάλληλες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας του Ελληνικού Δημοσίου και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών κατά το κλείσιμο της

χρήσης του 2009, στην απώλεια πρόσβασης των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων στις διεθνείς χρηματαγορές, στη μείωση των καταθέσεων, στην αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων στο εξωτερικό και στη εξάλειψη της αξίας των αποδεκτών ενεχύρων (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

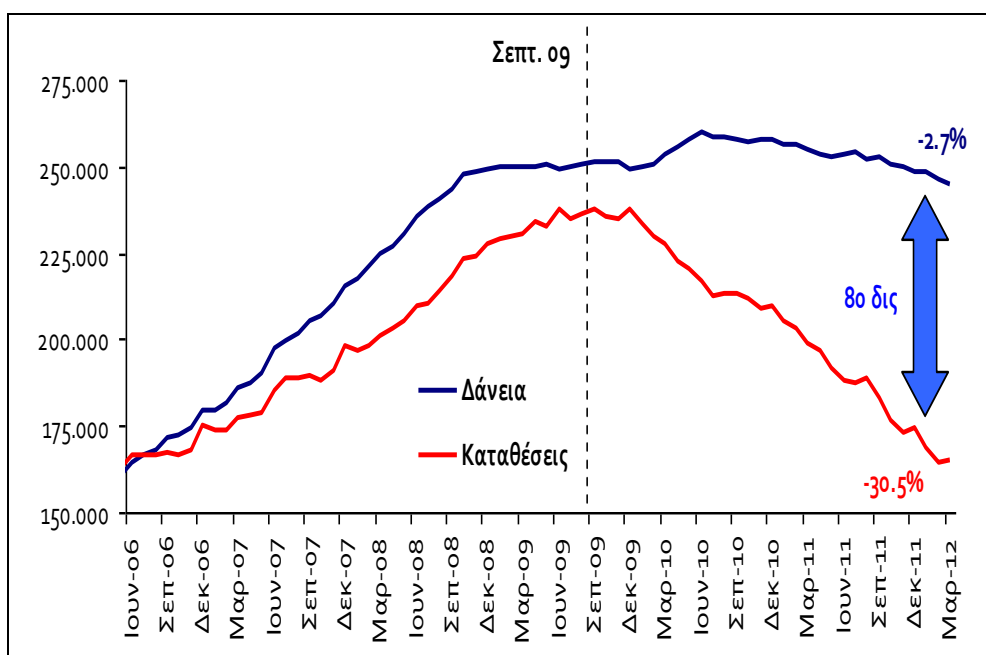
Με το πέρασμα των χρόνων η κατάσταση γινόταν πολύ πιο σοβαρή κι έτσι η χώρα μας προχώρησε στην παροχή τριών νέων πακέτων ενίσχυσης της ρευστότητας των τραπεζών. Πρόκειται για ενισχύσεις που αφορούσαν, τη μορφή κρατικών εγγυήσεων στα τραπεζικά ομόλογα, με σκοπό να γίνονται αποδεκτά ως ενέχυρα από το Ευρωσύστημα. Σε γενικές γραμμές, το συνολικό ύψος της ενίσχυσης που έλαβαν τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα από το Ελληνικό Δημόσιο ήταν (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011):

1. Πρώτο Πακέτο Ενίσχυσης ύψους 28 δις € στα τέλη του 2008 το οποίο περιλάμβανε προνομιούχες μετοχές αξίας 5 δις € ειδικά ομόλογα έναντι εξασφάλισης ενήμερων δανείων ως ενέχυρο αξίας 8 δις € και εγγυήσεις για έκδοση τραπεζικών ομολόγων ύψους 15 δις €.
2. Δεύτερο Πακέτο Ενίσχυσης, το οποίο αφορούσε τρία πακέτα εγγυήσεων σε εκδόσεις τραπεζικών ομολόγων, συνολικού ύψους €70 δις.
3. Συνολικό ύψος πακέτων ενίσχυσης €98 δις. Επιπλέον, το Δημόσιο προσέφερε επιπρόσθετες εγγυήσεις στην Τράπεζα της Ελλάδος, ως προς τα ποσά που αντλούσε το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA).

Κρίνεται αναγκαίο το ερώτημα σε ποιους τομείς και με ποιό τρόπο έχουν χρησιμοποιηθεί οι συγκεκριμένες εγγυήσεις που προσφέρθηκαν στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα, με σκοπό να είναι σε θέση να διαχειριστεί την όλη οικονομική κατάσταση (Moody's, 2009). Σε γενικό πλαίσιο μπορούμε να προσδιορίσουμε ότι οι εγγυήσεις αυτές συνέβαλαν στην αποφυγή της κατάρρευσης της χρηματιστηριακής αξίας των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη ζημία των μετόχων τους. Μέσα από την οικονομική αυτή διακύμανση και τις χρηματοπιστωτικές εξελίξεις, το πρόσωπο με τα περισσότερα οφέλη υπήρξε ο καταθέτης, ο οποίος απολαμβάνει την ασφάλεια των καταθέσεών του, καθώς η ρευστότητα των τραπεζών διατηρείται σε ικανοποιητικά επίπεδα (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

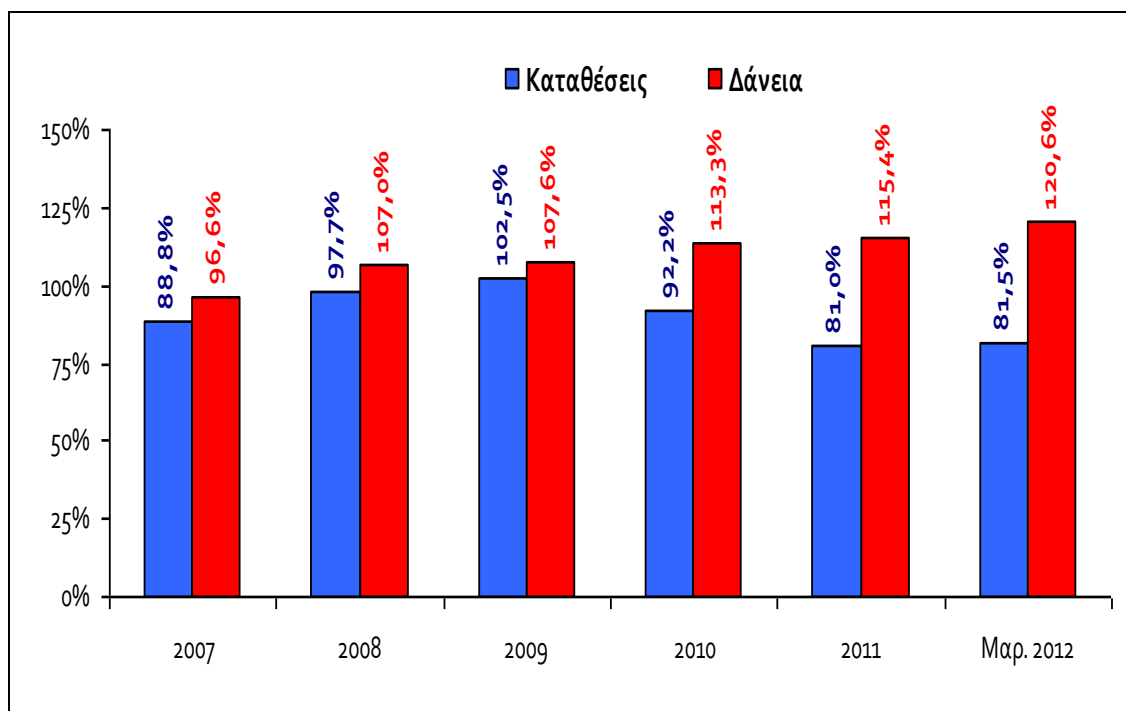
Πέρα όμως από αυτά, τα μέτρα ρευστότητας συνέβαλαν στην αποτροπή της απομόχλευση της εγχώριας οικονομίας, καθώς ήταν ικανή να εντείνει σε δραματικό βαθμό την οικονομική ύφεση. Παρά τη σημαντική συρρίκνωση των τραπεζικών καταθέσεων από το 2009 (κατά 30%), το ύψος της κρίσης και την διαρκή άνοδο των ληξιπρόθεσμων δανείων, το σύνολο των πιστώσεων προς τα εγχώρια νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις δεν παρουσίασαν σημαντικές μεταβολές (Γραφήματα 1.4.1 & Πίνακας 1.4.1) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Γράφημα 1.4.1: Τραπεζικές καταθέσεις και δάνεια εγχώριων επιχειρήσεων και νοικοκυριών (υπόλοιπα τέλους περιόδου, σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

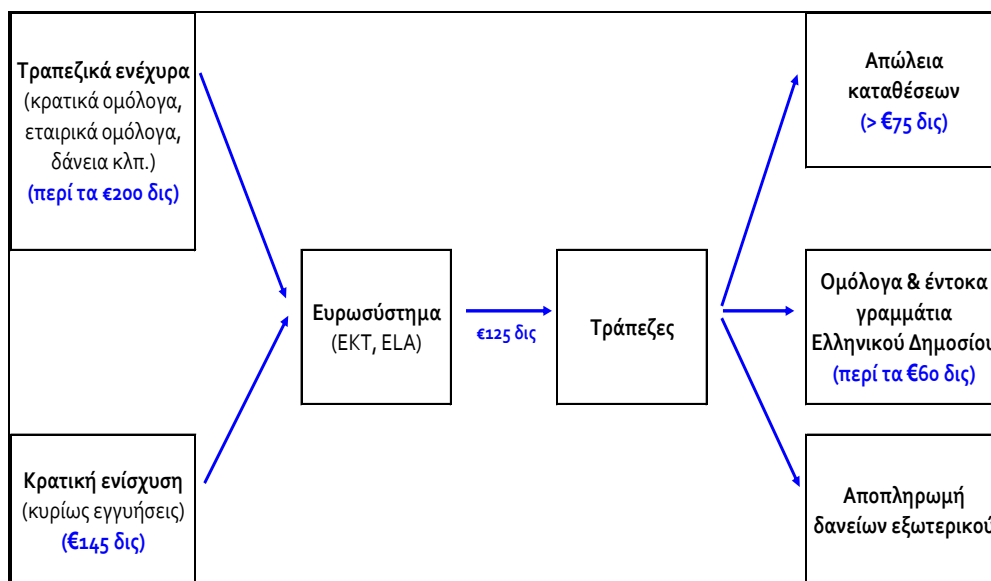
Γράφημα 1.4.2: Σύνολο τραπεζικής χρηματοδότησης και καταθέσεων εγχώριων επιχειρήσεων και νοικοκυριών (υπόλοιπα τέλους περιόδου ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Πλέον, τα πιστωτικά ιδρύματα μέχρι σήμερα έχουν χρησιμοποιήσει όλες τις εγχώριες εγγυήσεις και άλλα στοιχεία του ενεργητικού τους, όπως ομόλογα και δάνεια, με σκοπό την άντληση συνολικής ρευστότητας ύψους 125 δις € από το Ευρωσύστημα. Αυτό που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, για κάθε ένα ευρώ που λαμβάνει μέσω των εγγυήσεων, προσφέρει ως χρηματοδότηση μόνο ένα ποσοστό σε ρευστό, κατά 50-70% της ονομαστικής αξίας του περιπού. Πιο αναλυτικά, στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τομείς όπου έχει χρησιμοποιηθεί η ρευστότητα για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών (Γράφημα 1.4.3) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Γράφημα 1.4.3: Πηγές και χρήσεις έκτακτων μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Από τη στιγμή που ξέσπασε η οικονομική κρίση, και κυρίως μετά τη σφοδρή επιδείνωση της κρίσης χρέους της Ελλάδας στα τέλη του 2009, οι ελληνικές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά απέσυραν περίπου το 30% των καταθέσεών τους από το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η κίνηση αυτή των ελλήνων καταθέτων οφείλεται κυρίως στην κάλυψη τρεχουσών αναγκών, εξαιτίας της μεγάλης συρρίκνωσης των μισθών, των απολύσεων και της αύξησης της ανεργίας, του φόβου και της πιθανότητας για άτακτη χρεοκοπία της χώρας. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να καταγραφεί ότι η συνολική εκροή καταθέσεων από το εγχώριο χρηματοοικονομικό σύστημα την τελευταία τριετία έχει αυξηθεί δραματικά, καθώς πολλοί Έλληνες που ζουν στο εξωτερικό απέσυραν τις καταθέσεις τους από τα ελληνικά τραπεζικά συστήματα.

Ως προς την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα προχώρησαν σε μεγιστοποίηση της εξάρτησή τους από τα έκτακτα μέτρα ρευστότητας του Ευρωσυστήματος, παρά τις συνεχείς πιέσεις για σημαντική συρρίκνωση αυτής. Ωστόσο, παρατηρείται ότι οι ελληνικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δε προχώρησαν στην συρρίκνωση του συνολικού ύψος των δανείων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά (Αγγελόπουλος Παναγιώτης, 2005).

Τα ανωτέρω στοιχεία αποδεικνύουν με σαφήνεια ότι την τελευταία διετία δεν υπήρχε πλεονάζουσα ρευστότητα, αλλά σημαντική στενότητα στην τραπεζική αγορά

με αποτέλεσμα τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων να ακολουθούν έντονη αυξητική τροχιά και να υστερεί σημαντικά η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας (Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Ο ρόλος του θεσμικού πλαισίου στη λειτουργία και ανάπτυξη του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Σύμφωνα με την βιβλιογραφική επισκόπηση, το εγχώριο τραπεζικό σύστημα, η εξέλιξη και η περαιτέρω ανάπτυξη του συνδέονται κατά κύριο λόγο με ένα θεσμικό πλαίσιο. Το συγκεκριμένο πλαίσιο διαμορφώνει και προσδιορίζει το εύρος και προωθεί την ανάπτυξη του συστήματος των τραπεζικών ιδρυμάτων, των αγορών χρήματος και των κεφαλαίων. Επιπρόσθετα, το θεσμικό πλαίσιο επιδρά σε μεγάλο βαθμό ως προς την ανάπτυξη του κλάδου των τραπεζών, προσδιορίζοντας τα δικαιώματα στην ιδιοκτησία (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

Μέσα από το πλαίσιο ορίζονται οι βασικότεροι κανόνες και οι προϋποθέσεις για την δημιουργία και λειτουργία των νομικών προσώπων και τίθεται τα πλαίσια μέσω των οποίων υπάρχει η δυνατότητα να υπογράφονται συμβάσεις μεταξύ των νομικών αυτών προσώπων και τρίτων. Σε γενικές γραμμές το πλαίσιο προσδιορίζει το μέγεθος, τη μορφή και τις λειτουργίες του τραπεζικού συστήματος καθώς και των χρηματοοικονομικών αγορών και τις διαδικασίες που είναι υποχρεωμένοι να ακολουθούν κατά την εκτέλεση των δραστηριοτήτων τους (Κουτσουνίκος Μιχαήλ, 2008).

Πρόκειται με άλλα λόγια για πολύ ισχυρό και αποτελεσματικό πλαίσιο, το διαθέτει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Πιο αναλυτικά, αρχικά ενδείκνυται ότι οι κανόνες που περιλαμβάνει θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και να εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις. Επίσης, ως πλαίσιο οφείλει να στηρίζεται και να αποτελεί τη συνέχεια των συνταγματικών νομοθεσιών, μέσω της σταθερότητας. Ακόμη η εφαρμογή του πλαισίου καλό είναι να γίνεται όσο το δυνατόν με τον ευκολότερο τρόπο, χωρίς κόστος για τους υποκείμενους σε αυτό. Εάν ληφθούν όλα αυτά υπόψη, επιτυγχάνεται η καλύτερη λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

Σε κάποιες χώρες, ωστόσο το παρόν πλαίσιο δε διαθέτει τις εν λόγω προδιαγραφές με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόσφορο έδαφος διαφθορά και η εξέλιξη τραπεζικού συστήματος στηρίζεται σε ανύπαρκτα θεμέλια. Πιο ειδικά, με τον

όρο διαφθορά νοείται η δυσλειτουργία του φορολογικού συστήματος κάθε χώρας. Κύριος παράγοντας ως προς την εξάπλωση της διαφθοράς θεωρείται η εξάρτηση του ιδιωτικού από τον δημόσιο τομέα, η οποία λειτουργεί ανασταλτικά ως προς την ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών (Μαθιουδάκης Στέλιος, 2010).

Έτσι λοιπόν για να υπάρξει ανάπτυξη με διάρκεια, θα πρέπει αρχικά να προχωρήσουν οι χώρες στην εξάλειψη της διαφθοράς. Ως προς αυτό τον βασικότερο ρόλο παίζει η διαμόρφωση ενός βελτιωμένου, άρτιου και αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται όλες οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την ισχυρότητα και την βιωσιμότητα της οικονομίας. Η οικονομική ανάπτυξη άλλωστε συνδέεται με την παροχή προστασίας προς τις επιχειρήσεις και με αυτούς που συμβάλλουν ώστε να υπάρχει ανάπτυξη, οι οποίοι είναι οι μέτοχοι και οι πιστωτές (Παπαναστασάτου Ευσταθία, 2006).

Η διαφύλαξη των μετόχων ως επί τω πλείστον έγκειται στην υποστήριξη των δικαιωμάτων που τους προσφέρει η ιδιοκτησία κατά της περιορισμένης διαχείρισης που μπορούν να έχουν σε αυτή. Πιο αναλυτικά, η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου προσφέρει στους μετόχους τη δυνατότητα να κατοχυρώσουν το δικαίωμα διαχείρισης της περιουσίας τους. Ακόμη, μέσα από αυτό δημιουργείται η υποχρέωση στις εταιρείες και στις επιχειρήσεις να προσφέρουν την απαιτούμενη ενημέρωση στους μετόχους ως προς τη διαχείριση της περιουσίας τους και σχετικές πληροφορίες γύρω από τα αποτελέσματα αυτής της διαχείρισης. Επιπλέον, κρίνεται αναγκαίο να υφίστανται κανόνες τέτοιοι οι οποίοι να αποτρέπουν τις επιχειρήσεις από την σκόπιμη παραπλάνηση των επενδυτών και την εξαπάτηση τους (Μαθιουδάκης Στέλιος, 2010).

Προχωρώντας παρακάτω πολύ σημαντική θεωρείται ως προς την ανάπτυξη της οικονομίας η παροχή προστασίας προς τους επενδυτές των επιχειρήσεων. Αυτό συνεπάγεται με το γεγονός ότι οι πιστωτές με την συμβολή του θεσμικού πλαισίου θα μπορούν να προσφέρουν πίστωση μειώνοντας σε μεγάλο βαθμό τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν δανείζοντας. Ειδικότερα, ο κίνδυνος αφορά στο να μην ανταποκρίνεται ο οφειλέτης στις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει απέναντι στον πιστωτή (Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008).

Όσον αφορά τις ανεπτυγμένες χώρες μέσω του θεσμικού πλαισίου δίνεται το δικαίωμα στους πιστωτές να λάβουν επιπρόσθετες εγγυήσεις επί των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη, έναντι των απαιτήσεων τους. Ακόμη, σε περιπτώσεις πτώχευσης όπου δεν υφίστανται εγγυήσεις περιουσιακών στοιχείων, το θεσμικό πλαίσιο προσφέρει τη δυνατότητα στον πιστωτή είτε να προχωρήσει σε αναδιάρθρωση των όρων του δανεισμού με σκοπό να αποφύγει τα χειρότερα αποτελέσματα είτε να εκτελέσει τις απαιτήσεις του σταδιακά ανάλογα με την ρευστότητα της εταιρείας.

2.2 Επίβλεψη των τραπεζών

Προχωρώντας στα πιστωτικά ιδρύματα, προκύπτει ότι κάθε Αρχή του κράτους διαθέτει όλες τις απαραίτητες μεθόδους ως προς την επίβλεψη και τη ρύθμιση για την αποτελεσματικότητα και την λειτουργιών των ιδρυμάτων αυτών. Σαφώς, η ύπαρξη κανονιστικού πλαισίου, καθορίζει σε γενικές γραμμές τη βασική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών και των χρηματοοικονομικών συστημάτων. Επιπλέον, σε περιπτώσεις που θεωρείται απαραίτητο ως προς την ομαλή εξέλιξη της αγοράς και της οικονομίας να παρεμβαίνουν στη λειτουργία του συστήματος ή στο αντίστοιχο πιστωτικό ίδρυμα (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

Πιο αναλυτικά καθορίζονται τα κριτήρια που οφείλει να πληροί ένα πιστωτικό ίδρυμα ως προς την σταθερή συνέχιση των δραστηριοτήτων της. Μέσω των κανόνων που θεσπίζονται από τη νομοθεσία, προσδιορίζεται η διαδικασία απόκτησης άδειας λειτουργίας σε ένα καινούργιο πιστωτικό ίδρυμα εντός της εγχώριας αγοράς. Ακόμη, γίνεται λόγος για τη λειτουργία και τη δομή που θα πρέπει να διαθέτουν τα ιδρύματα αυτά στη χώρα που δραστηριοποιούνται. Οι νόμοι του κράτους ορίζουν τα κατώτερα όρια κεφαλαίων που πρέπει να έχει στην κατοχή η εκάστοτε τράπεζα, το ελάχιστο ύψος των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας και τη μεγαλύτερη έκθεση σε κίνδυνο επιτοκίου (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Όσον αφορά τον έλεγχο για την διατήρηση και την εφαρμογή των κανόνων πραγματοποιείται μέσα από τις οικονομικές καταστάσεις και από τις σχετικές δημοσιεύσεις του εκάστοτε πιστωτικού ιδρύματος. Ωστόσο, οι αρχές έχουν ορίσει να

πραγματοποιούνται εσωτερικοί αλλά και εξωτερικοί έλεγχοι, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ακρίβεια, η ορθότητα και η πληρότητα των οικονομικών στοιχείων που δημοσιεύει κάθε τράπεζα. Εφόσον γίνει ο έλεγχος για την ορθότητα των στοιχείων, στη συνέχεια προχωρούν στον εντοπισμών των αρνητικών στοιχείων, που συμβάλλουν στη πτωτική εξέλιξη της τράπεζας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

Πιο ειδικά τα κύρια στοιχεία που αποδεικνύουν την βιωσιμότητα μίας τράπεζας, πέρα από τα στοιχεία που δημοσιεύει είναι εκείνοι τα στοιχεία που σχετίζονται με τα δάνεια και τους πελάτες κάθε ιδρύματος. Στη σημερινή εποχή τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να λάβουν πληροφορίες είτε από τις αρχές που τις ελέγχους είτε από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης. Μέσα από αυτά παρέχεται κάθε ενημέρωση σχετικά με τους πελάτες του τελευταίου διαστήματος προκειμένου να εξασφαλιστεί ο όσο το δυνατόν πιο χαμηλός κίνδυνος. Επιπλέον από τα εν λόγω στοιχεία αντλούνται έγκυρες πληροφορίες ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά και μεγέθη της εγχώριας οικονομίας, με σκοπό να έχει τη δυνατότητα το πιστωτικό ίδρυμα να δημιουργήσει στρατηγικές και να εντοπίσει πιθανά προβλήματα αποφεύγοντας μελλοντικές ζημίες (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Σε γενικές γραμμές οι αρχές παίζουν πολύ μεγάλο ρόλο, καθώς επιβλέπουν και συμβάλλουν στην ομαλή λειτουργία των τραπεζών, διατηρώντας την ομαλή λειτουργία και τη υγιή ανάπτυξη της οικονομίας. Παρόλα αυτά όμως οι εποπτικές αρχές κρίνεται αναγκαίο να αφήσουν τα συστήματα να διαμορφώσουν και να αναπτύξουν τις δικές τους στρατηγικές. Καλό θα είναι να μην προχωρούν στην επιβολή υπερβολικών κανόνων και νομικών πλαισίων, καθώς μπορεί να δημιουργηθούν προβλήματα ως προς τη βιωσιμότητα τους (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

2.3 Χαρακτηριστικά του θεσμικού πλαισίου

Το περιβάλλον της οικονομίας και των πιστωτικών συστημάτων χρήζεται για την πολυπλοκότητα και τη δυναμικότητα του, καθώς καθιστούν ανέφικτη τη διαμόρφωση των κανόνων με αποτέλεσμα να μην σημειώνουν θετικά αποτελέσματα.

Πιο συγκεκριμένα, το θεσμικό πλαίσιο που αφορά στη διατήρηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος λειτουργούν ανασταλτικά ως προς την οικονομική ανάπτυξη και εξέλιξη του οικονομικού περιβάλλοντος (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκε αναδιάρθρωση του νομοθετικού πλαισίου που σχετιζόταν με την λειτουργία και τη δραστηριότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και στη λειτουργία των αγορών. Σύμφωνα με την αναδιάρθρωση του πλαισίου αυτού στηρίχθηκαν σε δύο βασικούς άξονες. Αρχικά βασίστηκαν στην ανάγκη των επενδυτών – καταθετών να ξέρουν τους τρόπους με τους οποίους τα τραπεζικά ιδρύματα διαχειρίζονται το χρήμα και επιπρόσθετα έλαβαν υπόψη την διαφύλαξη του οικονομικού περιβάλλοντος (Κουτσουνίκος Μιχαήλ, 2008).

Καθώς εξελισσόταν το πιστωτικό σύστημα, κρίθηκε αναγκαία η αναδιάρθρωση του νομοθετικού πλαισίου εντός του οποίου λειτουργούν τα τραπεζικά ιδρύματα. Αναλυτικότερα, τα κρατικά πιστωτικά ιδρύματα άρχισαν να συρρικνώνονται και να ιδιωτικοποιούνται, καθώς η λειτουργία τους προσέγγιζε το πρότυπο του καθολικού συστήματος επεκτείνοντας τις δραστηριότητες τους. Το αποτέλεσμα όλων αυτών των κινητοποιήσεων ήταν η ανάγκη για την διαμόρφωση κανόνων, που θα έκαναν πιο εύκολη την ανάπτυξη των τραπεζικών συστημάτων και θα περιόριζαν τους ενδεχόμενους κινδύνους (Μαθιουδάκης Στέλιος, 2010).

Σύμφωνα με τους εν λόγω κανόνες προέκυψαν τρεις βασικοί πυλώνες, οι οποίοι διασφάλισαν την αποτελεσματικότητα και την περεταίρω εξέλιξη του πιστωτικού περιβάλλοντος. Σε πρώτη φάση, διενεργήθηκε η εξασφάλιση της αποτελεσματικής εποπτείας των συστημάτων, τόσο σε ατομικό όσο και σε ενοποιημένο επίπεδο. Ως προς τον δεύτερο πυλώνα σχετιζόταν με τη διαφύλαξη της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

Ωστόσο, κρίνεται αναγκαίο να επισημανθεί ότι η κεφαλαιακή επάρκεια προσδιορίζεται ανάλογα με το ύψος του κινδύνου των στοιχείων του ενεργητικού και των ισολογισμών κάθε πιστωτικού συστήματος. Ο τελευταίος πυλώνας αφορά στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του πιστωτικού τομέα μέσω του καθορισμού των εσωτερικών διαδικασιών, των ελέγχων και των απαιτούμενων πληροφοριών που

μπορούν να αποκομίσουν. Οι σχετικοί αυτοί πυλώνες δημιουργούν ένα πλαίσιο υποστήριξης των τραπεζικών συστημάτων τόσο στην εγχώρια όσο και στην παγκόσμια αγορά χρήματος (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για το σύνολο των χαρακτηριστικών που συμβάλλουν στη δυναμική εξέλιξη του τραπεζικού τομέα. Η εξελικτική αυτή πορεία που προάγεται από την τεχνολογική ανάπτυξη, παρέχει δυνατότητες στα συστήματα να ακολουθούν συγκεκριμένες στρατηγικές και να χρησιμοποιούν πιο σύνθετα προϊόντα. Η ανάπτυξη από την άλλη πλευρά σχετίζεται άμεσα με την άρση των γεωγραφικών περιορισμών ως προς τη δραστηριοποίηση των συστημάτων. Επομένως, εύλογο είναι το γεγονός ότι η διαμόρφωση των κανόνων και η σχέση συνεργασίας μεταξύ των χωρών είναι απαραίτητες προϋποθέσεις ως προς τη διαμόρφωση ενός πλαισίου λειτουργίας των πιστωτικών συστημάτων και την αποτελεσματική λειτουργία τους (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

2.4 Επίβλεψη από Διεθνείς Οργανισμούς (ΕΚΤ και ΔΝΤ)

Προκειμένου να γίνει ευρέως γνωστή η δυναμικότητα ενός τραπεζικού συστήματος κρίνεται αναγκαία η διερεύνηση της σταθερότητας και της βιωσιμότητας του εν λόγω συστήματος. Σύμφωνα με όσα έχουμε καταγράψει παραπάνω, το τραπεζικό σύστημα λειτουργεί σε ένα περιβάλλον με πολλές μεταβολές, ως προς την τεχνολογική εξέλιξη που αν και παρέχει δυνατότητες ανάπτυξης κρύβει και πολλούς κινδύνους. Ακόμη, το θεσμικό πλαίσιο ως προς τη λειτουργία προϋποθέτει περιορισμούς που είχαν ισχύ σε προηγούμενα έτη (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

Ωστόσο, όμως εντείνεται όλο και περισσότερο η δυσκολία πρόσβασης προς την υποχρεωτική ενημέρωση των μετόχων, των εποπτικών αρχών και των συναλλασσόμενων με τα τραπεζικά ιδρύματα. Μέσα από προσπάθειες που έχουν καταβληθεί ως προς την έγκυρη αξιολόγηση του πιστωτικού κλάδου και της λειτουργίας του, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έκαναν γνωστές κάποιες προϋποθέσεις με σκοπό να λαμβάνουν κάθε πληροφορία τα εκάστοτε κράτη (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Το ΔΝΤ συγκεκριμένα, μετά από πολλές προσπάθειες που κατέβαλε στο να προλάβει τις επερχόμενες κρίσεις προχώρησε στη δημοσίευση των οδηγιών με σκοό τη παροχή κάθε ενημέρωσης ως προς την σταθεροποίηση της εκάστοτε οικονομίας. Μέσω των οδηγιών αυτών διαμόρφωσε ορισμένους δείκτες, οι οποίοι θα μπορούσαν να καλύψουν τους τομείς της οικονομίας προκειμένου να αναλυθεί κάθε τομέα της. Κύριος στόχος του ταμείου αυτού είναι να προσφέρει όλες τις αντικειμενικές και συγκρίσιμες πληροφορίες ως προς τους βασικότερους τομείς της οικονομίας κάθε χώρας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

Από την άλλη πλευρά, ΕΚΤ εκτελεί χρέη άντλησης των στοιχείων και μία γκάμα πληροφοριών από των υπολογισμό κάποιων δεικτών που σχετίζονται με τις τράπεζες. Πρόκειται, για δείκτες οι οποίοι συγκρίνουν τα στοιχεία διαφορετικών χρονικών περιόδων μεταξύ των κρατών. Ο βασικός στόχος της ΕΚΤ είναι η ανάλυση και η εκτίμηση των στοιχείων που ανακύπτουν και της μετατόπισης του επιπέδου των δεικτών. Οι δείκτες αυτοί στηρίζονται κατά βάση στην εύρεση των κινδύνων και των δυνατοτήτων των πιστωτικών συστημάτων κάθε χώρας, ενώ τα μακροοικονομικά στοιχεία κάθε χώρας λαμβάνονται προκειμένου να σκιαγραφηθεί το λειτουργικό τους περιβάλλον (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

3.1 Μακροοικονομικές εξελίξεις στα πιστωτικά ιδρύματα

Το 2011 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) μειώθηκε κατά 7,1% εξαιτίας κυρίως της μείωσης των εισοδημάτων. Το 2012 προβλεπόταν και πάλι αρνητική μεταβολή, εξαιτίας της περαιτέρω μείωσης της ζήτησης στο εσωτερικό της χώρας και του αρνητικού κλίματος στον τομέα των επενδύσεων. Ωστόσο, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η μεταβολή θα ήταν μικρότερη από το 2011 και θα αγγίζει το -6,0% (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

Το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης κατά το 2011 διαμορφώθηκε στο 9,4%, έναντι του 10,7% που είχε καταγραφεί για το 2010, εμφανίζοντας τάση αποκλιμάκωσης η οποία φαινόταν ότι θα διατηρηθεί και το 2012, όπου εκτιμάται ότι το έλλειμμα θα διαμορφωνόταν στο 6,8% του ΑΕΠ. Οι αναθεωρημένες προβλέψεις για το 2013 και το 2014 παρουσιάζουν το έλλειμμα στο 5,5% και 4,6% αντίστοιχα (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ανήλθε στο 170,6% του ΑΕΠ έναντι του 148,3% που καταγράφηκε για το 2010. Το 2012 υπολόγιζαν να κινηθεί και πάλι ανοδικά, φθάνοντας στο 176,7%, τάση που φαίνεται να συνεχίζεται έως και το 2014, όπου αναμένεται να αντιστραφεί, λόγω της προβλεπόμενης βελτίωσης της οικονομικής δραστηριότητας και της συνεχιζόμενης μείωσης του ελλείμματος της Γενικής Κυβέρνησης (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

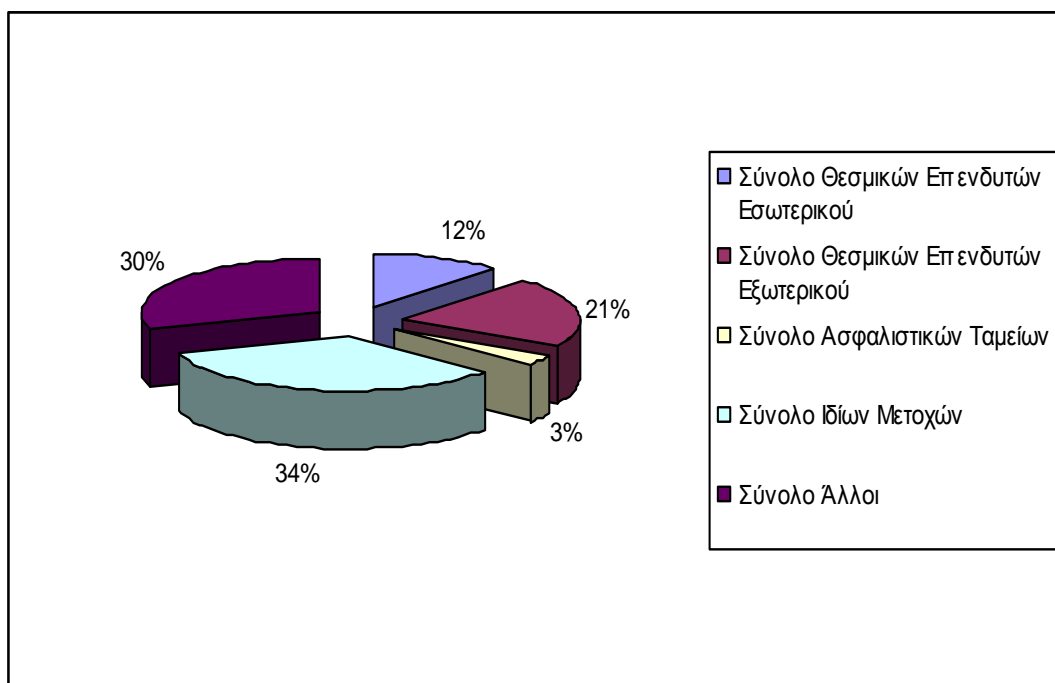
Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κυμάνθηκε στο 11,7% του ΑΕΠ το 2011 έναντι του 12,8% το 2010, ενώ προβλεπόταν να διαμορφωθεί στο 8,3% εντός του 2012 και στο 6,3% εντός του 2013. Ο πληθωρισμός (Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή) διαμορφώθηκε το 2011 στο 3,1%, μειωμένος σε σχέση με τον αντίστοιχο του 2010 (4,7%), μείωση που οφείλεται, μεταξύ άλλων, στις τιμές του πετρελαίου και στη μείωση της κατανάλωσης, ενώ αναμένεται να εμφανιστούν αποπληθωριστικές τάσεις από το 2013 (-0,8%) και μετά (2014: -0,4%), σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Για το 2012, ο πληθωρισμός εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 1,1% (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2010).

Επιπρόσθετα, στον τομέα της απασχόλησης, το ποσοστό της ανεργίας το 2011 εμφανίστηκε αυξημένο στο επίπεδο του 17,7% έναντι του 12,6% το 2010, με τάση περαιτέρω αύξησης, στο 23,6% για το 2012, και τάση αποκλιμάκωσης από το 2013 και έπειτα (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

3.1.1 Μετοχολόγιο των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών εμπορικών τραπεζών

Στην σημερινή εποχή στο Χρηματιστήριο Αθηνών είναι εισηγμένες δώδεκα εμπορικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία συντίθεται από Έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές και ιδιώτες, φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, και ασφαλιστικά ταμεία (Διάγραμμα 3.1.1). Ειδικότερα, οι θεσμικοί επενδυτές, κατέχουν ποσοστό της τάξεως του 33% της μετοχικής σύνθεσης των τραπεζών, οι ίδιες μετοχές και οι λοιποί μέτοχοι καταλαμβάνουν ποσοστό 34% και 30% αντίστοιχα, ενώ τα ασφαλιστικά ταμεία μόνο το 3% επί της μετοχικής σύνθεσης (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012) (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Διάγραμμα 3.1.1.1: Διάρθρωση μέσης μετοχικής σύνθεσης (%) πιστωτικών ιδρυμάτων

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Νοέμβριος 2012

3.1.2 Χρηματιστηριακές εξελίξεις

Κατά την περίοδο του 2011, οι τιμές των μετοχών του τραπεζικού κλάδου ακολούθησαν αρνητική πορεία, όπως και οι υπόλοιποι κλάδοι του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Αναλυτικότερα, ο δείκτης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων παρουσίασε πτώση κατά 78,99% σε ετήσια βάση, έναντι μείωσης κατά 53,59% το προηγούμενο έτος (Πίνακας 3.1.3.1 και Διάγραμμα 3.1.3.1) (Μαθιουδάκης Στέλιος, 2010).

Η μείωση αυτή οφείλεται σε μία σειρά παραγόντων, όπως στο δυσάρεστο επενδυτικό κλίμα που επικρατεί στην Ελλάδα λόγω της οικονομικής κρίσης και της επίδρασης που έχει στην κερδοφορία των εισηγμένων επιχειρήσεων στο ΧΑ, στην αβεβαιότητα σχετικά με τις επιπτώσεις στα οικονομικά μεγέθη των τραπεζών από τη συμμετοχή τους στο εθελοντικό πρόγραμμα ανταλλαγής των κρατικών ομολόγων και στην ανησυχία για τη συσσώρευση μη εξυπηρετούμενων δανείων (Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008).

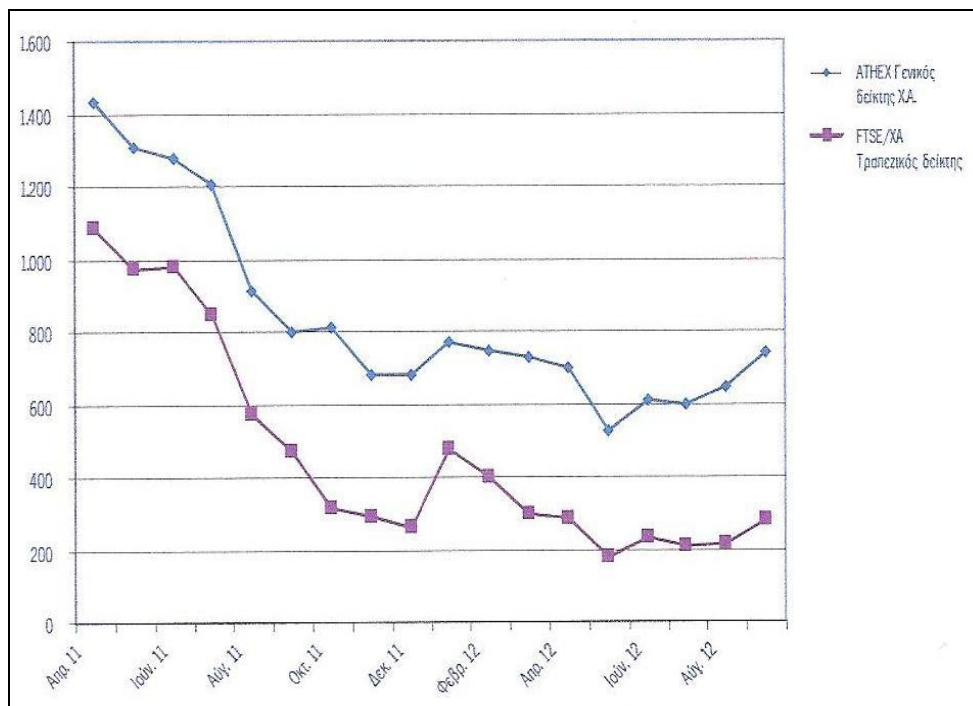
Ένας ακόμη παράγοντας είναι πως τα κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν από τον τραπεζικό τομέα μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών υπολογίστηκαν σε 2.931,5 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας πτώση της τάξης του 17% σε σχέση με το 2011. Ωστόσο, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2012, αν και υπήρχε ακόμη αρνητικό κλίμα, ο δείκτης των πιστωτικών ιδρυμάτων παρουσίασε σημαντική άνοδο της τάξεως του 14,25% σε σχέση με το τέλος του 2011. Η αύξηση αυτή ήταν διπλάσια από την αντίστοιχη μεταβολή του Γενικού Δείκτη, ο οποίος κατέγραψε άνοδο κατά 7,13%. Το γεγονός αυτό προβλέπει ότι στο μέλλον θα αλλάξει ριζικά η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και κατ' επέκταση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, εξαιτίας της χρηματοδοτικής στήριξης της χώρας (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

3.1.3 Κεφαλαιοποίηση ελληνικών τραπεζών

Όσον αφορά τη συνολική κεφαλαιοποίηση της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς παρατηρείται ότι άγγιξε τα 33,766 δισ. ευρώ κατά το κλείσιμο του 2012 σε σχέση με το 2011. Η κεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών πραγματοποιήθηκε με το κλείσιμο της χρήσης του 2012 σε 3 δισ. ευρώ περίπου, ποσό που αφορά το 8,5%

της συνολικής κεφαλαιοποίησης του ΧΑ για το 2012, έναντι 11% για το 2011(Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Διάγραμμα 3.1.3.1: Πορεία Γενικού Δείκτη ΧΑ και FTSE/ΧΑ τραπεζών

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Πίνακας 3.1.3.1: Δείκτες μετοχών Χρηματιστηρίου Αθηνών - Γενικός Δείκτης & Τραπεζικός Δείκτης

ΜΗΝΑΣ	ΑΤΗΕΧ Γενικός δείκτης Χ.Α.	FTSE/ΧΑ Τραπεζικός δείκτης Χ.Α.
2011		
Απρίλιος	1435	1085
Μάιος	1309	974
Ιούνιος	1279	978
Ιούλιος	1204	850
Αύγουστος	916	574
Σεπτέμβριος	798	469
Οκτώβριος	809	316
Νοέμβριος	682	293
Δεκέμβριος	680	263
2012		
Ιανουάριος	769	480
Φεβρουάριος	744	398
Μάρτιος	729	300
Απρίλιος	700	288
Μάιος	525	180
Ιούνιος	611	235
Ιούλιος	599	207

Αύγουστος	647	212
Σεπτέμβριος	739	281

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

3.2 Ανάλυση των οικονομικών δεικτών

3.2.1 Λόγος δανείων προς καταθέσεις

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συνέχισαν κατά την περίοδο του 2012 να αντιμετωπίζουν σημαντικό ύψους εκροή καταθέσεων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Στη διατήρηση του δείκτη δανείων προς καταθέσεις άνω του 100% συνέβαλε η μη ισορροπημένη ανάπτυξη των χρηματοδοτικών και καταθετικών εργασιών. Ειδικότερα, ο λόγος δανείων προς καταθέσεις, τον Σεπτέμβριο του 2012, κυμάνθηκε στο 130,1% για τα πιστωτικά ιδρύματα και 132,7% για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

3.2.2 Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας

Όσον αφορά τους εποπτικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας παρατηρείται ότι την περίοδο του 2011 υποχώρησαν συγκριτικά με το 2010. Παρόλα ταύτα σύμφωνα με την βιβλιογραφία ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας και ο Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων διαμορφώθηκαν για τα πιστωτικά ιδρύματα στο 11,7% και 10,7% αντίστοιχα και για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους στο 10,1% και 9,2% αντίστοιχως. Ως προς τον Δείκτη Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων, κυμάνθηκε στο 8,9% και στο 8,2% για τους πιστωτικούς οργανισμούς και ομίλους αντίστοιχα (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

3.2.3 Αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα ελληνικών τραπεζών

Κατά την χρονική περίοδο του 2011, παρατηρείται μία ελάχιστη θετική επίδραση στα οργανικά αποτελέσματα του χρηματοπιστωτικού κλάδου. Η επίδραση αυτή οφείλεται στην μείωση που πραγματοποίησαν τα τραπεζικά ιδρύματα και οι

όμιλοι ως προς τα λειτουργικά τους έξοδα το πρώτο διάστημα του 2011 κατά 7,1% και 5,4% αντιστοίχως. Παρόλα αυτά, εξαιτίας των πολλαπλών πιέσεων που δέχτηκε ο κλάδος κατά τη περίοδο αυτή και της επιβάρυνσης της απομείωσης της αξίας των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρουσίασαν ζημιές ύψους 7,4 δισ. ευρώ, ενώ οι τραπεζικοί όμιλοι ζημιές ύψους 7,3 δισ. ευρώ (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Η κατάσταση αυτή παρέμεινε ίδια και κατά το πρώτο διάστημα του 2012. Αναλυτικότερα, οι πιστωτικοί οργανισμοί μεταξύ του Ιανουαρίου και του Μαρτίου του 2012 κατέγραψαν ζημιές μετά από φόρους, που αναλογούσαν στα 808 εκατ. ευρώ ενώ οι πιστωτικοί όμιλοι κατά 654 εκατ. ευρώ (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011) .

Παρατηρώντας τον πίνακα που ακολουθεί, διακρίνουμε ότι:

- ♦ ο δείκτης αποτελεσματικότητας κυμάνθηκε σε 58,6% σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών οργανισμών και σε 58,2% σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών ομίλων.

- ♦ Το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο σταθεροποιήθηκε κάτω του 3% και συγκεκριμένα σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών οργανισμών 2,0%, ενώ σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών ομίλων 2,6%.

- ♦ Ο λόγος των κερδών προ φόρων προς το μέσο ύψος ενεργητικού κυμάνθηκε κατά τη διάρκεια του 2011 στο -2,1% για τους πιστωτικούς οργανισμούς και στο -1,9% για τους τραπεζικούς ομίλους.

- ♦ ο λόγος των κερδών προ φόρων προς το μέσο ύψος ιδίων κεφαλαίων περιορίστηκε στο -34,2% για τις τράπεζες και στο -28,2% για τους τραπεζικούς ομίλους (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Πίνακας 3.2.3.1: Βασικοί οικονομικοί δείκτες των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ομίλων

%	Τράπεζες		Τραπεζικοί όμιλοι	
	Δεκ. 2010	Σεπτ. 2011	Δεκ. 2011	Σεπτ. 2012
▶ Λόγος δανείων προς καταθέσεις	116,8	130,1	120,9	132,7
▶ Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (Δ.Κ.Ε.)	13,9	11,7	12,3	10,1
▶ Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων (Tier 1)	12,5	10,7	11,2	9,2

▶ Δείκτης Κύριων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Core Tier 1)	10,6	8,9	9,9	8,2
	Ιαν.- Σεπτ.2010	Ιαν.- Σεπτ.2011	Ιαν.- Σεπτ.2012	Ιαν.- Σεπτ.2013
▶ Δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού (μετά από φόρους)	-0,5	-2,1	-0,3	-1,9
▶ Δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων (μετά από φόρους)	-8,6	-34,2	-3,8	-28,2
▶ Καθαρό επιτοκιακό περιθώριο	1,9	2	2,7	2,6
▶ Δείκτης αποτελεσματικότητας	63,9	58,6	58,2	56,5

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

3.3 Ρυθμίσεις στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων

Από τις αρχές του 2010, τα πιστωτικά ιδρύματα, μέσα από την παρακολούθηση ως προς τις οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές και έχοντας αντιληφθεί τη δυσμενή οικονομική συγκυρία, παρά τα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετώπιζαν, προχώρησαν σε ρυθμίσεις των δανείων. Οι ρυθμίσεις αυτές απευθύνονταν σε οφειλέτες που αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στο δάνειο τους, οι οποίες περιλάμβαναν ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους και κοινωνική ευαισθησία (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2010).

Οι σχετικές ρυθμίσεις των πιστωτικών οργανισμών ξεκίνησαν το 2010 και συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια των ετών 2011 και 2012, παρέχοντας επιμήκυνση της διάρκειας με μείωση των δόσεων των δανείων τους σε διάφορες κατηγορίες οφειλετών, όπως τους δημοσίους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους (λόγω της περικοπής των αποδοχών τους), καθώς και τους ανέργους (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

Αναλυτικότερα, οι ρυθμίσεις των στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων, συμπεριλαμβανομένων των πιστωτικών καρτών, επέφεραν κατά την περίοδο του

Ιουνίου του 2012, σημαντική αύξηση σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2011, κατά 16,4%. Επιπρόσθετα μπορούμε να πούμε ότι (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2010) :

- ♦ εφόσον ο μέσος όρος ρυθμιζόμενου ποσού ανά ρυθμιζόμενο δάνειο έχει μειωθεί κατά 12,2%, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί πραγματοποιούν ρυθμίσεις δανείων ακόμα και σε νοικοκυριά με σχετικά χαμηλό υπόλοιπο δανειοδότησης.

- ♦ Επίσης, οι ρυθμίσεις δανείων μέχρι στιγμής εξυπηρετούνται σε ικανοποιητικό βαθμό, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι προτάσεις ρύθμισης των πιστωτικών ιδρυμάτων φαίνεται να είναι διαμορφωμένες ανάλογα με τις τρέχουσες δυνατότητες της πλειοψηφίας των νοικοκυριών.

Πίνακας 3.3.1: Ρυθμίσεις στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων

	Συνολικός αριθμός ρυθμισμένων δανείων	Συνολικό ποσό ρυθμισμένων δανείων	Μέσος όρος ποσού/ ρυθμιζόμενο δάνειο
Ρυθμίσεις στεγαστικών δανείων	31.12.2011: 179.094	31.12.2011: 11,99 δισ. ευρώ	31.12.2011: 66.971 ευρώ
	30.6.2012: 222.384 (24%)	30.6.2012: 12,38 δισ. ευρώ (3,3%)	30.6.2012: 55.670 ευρώ (-16,9%)
Ρυθμίσεις καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών	31.12.2011: 390.712	31.12.2011: 5,88 δισ. ευρώ	31.12.2011: 15.040 ευρώ
	30.6.2012: 441.038 (13%)	30.6.2012: 5,88 δισ. ευρώ (0%)	30.6.2012: 13.338 ευρώ (-11,3%)
ΣΥΝΟΛΟ	31.12.2011: 569.806	31.12.2011: 17,87 δισ. ευρώ	31.12.2011: 31.362 ευρώ
	30.6.2012: 663.422 (16,4%)	30.6.2012: 18,26 (2,2%)	30.6.2012: 27.528 ευρώ (-12,2%)

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

3.4 Μερίσματα που καταβάλλουν οι τράπεζες

Μέσω των διατάξεων που ορίζει ο νόμος 3723/2008 σχετικά με το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας, τα πιστωτικά ιδρύματα που συμμετέχουν σε αυτό, έχουν την δυνατότητα να παρέχουν μέρισμα, το οποίο δεν θα

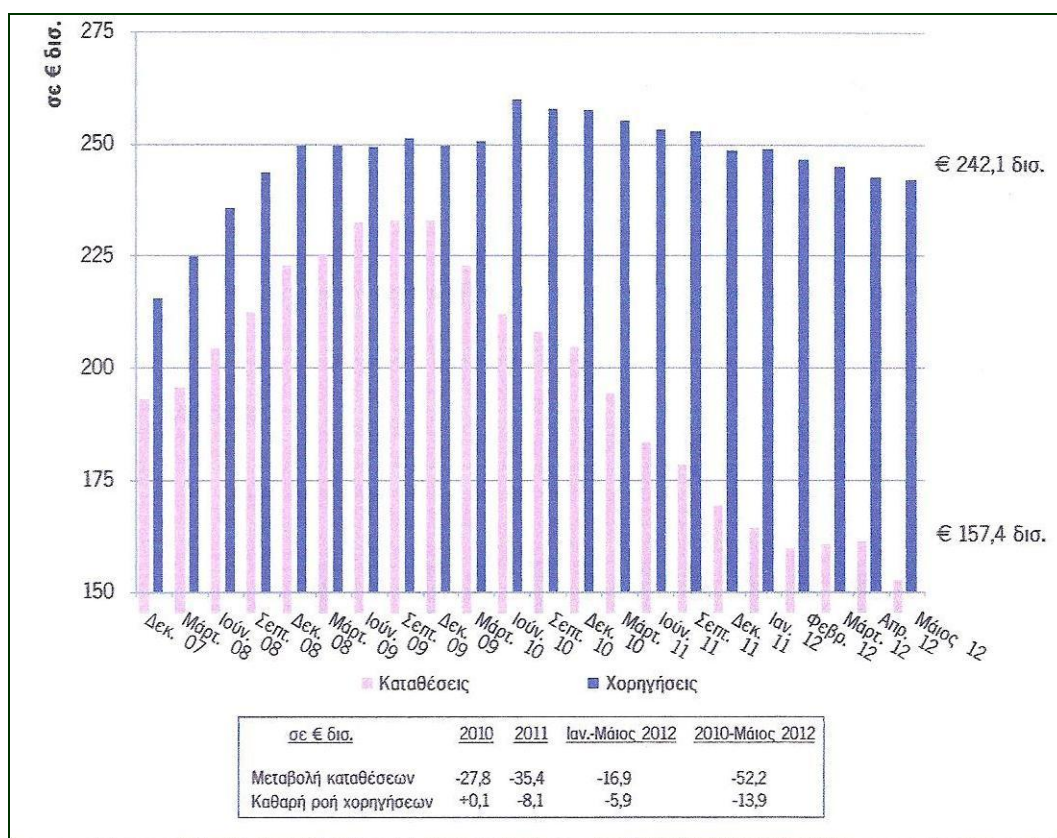
ξεπερνά το 35% των διανεμητέων κερδών. Ωστόσο τα μέλη που εκπροσωπούν το ελληνικό Δημόσιο στα Διοικητικά Συμβούλια των πιστωτικών ιδρυμάτων και λαμβάνουν μέρος στο πρόγραμμα ενίσχυσης, κατέχουν το δικαίωμα να μην κάνουν δεκτή τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης, ως προς τη διανομή μερισμάτων. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 του ν. 3965/2011, για τη χρήση 2010, οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα έχουν το δικαίωμα να διανείμουν μέρος στους κοινούς μετόχους, μόνο υπό τη μορφή μετοχών, οι οποίες δεν είναι ίδιες μετοχές (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

4.1 Ρευστότητα, ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών και ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας

Καταλυτικές συνέπειες ως προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα είχαν η διεθνής χρηματοοικονομική ύφεση του 2007-2009 και η κρίση δημόσιου χρέους που έπληξε την ελληνική οικονομία από τα τέλη του 2009 και μετά. Κατά την πρώτη φάση της διεθνής χρηματοοικονομικής ύφεσης, διακρίνεται μια μαζική αύξηση των καταθέσεων, πράγμα που προέκυψε από τη συνολική εισροή κεφαλαίων από το εξωτερικό στο πλαίσιο εύρεσης φερέγγυων πιστωτικών ιδρυμάτων και υψηλότερων αποδόσεων από τους επενδυτές (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

Διάγραμμα 4.1.1: Υπόλοιπα χορηγήσεων και καταθέσεων

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

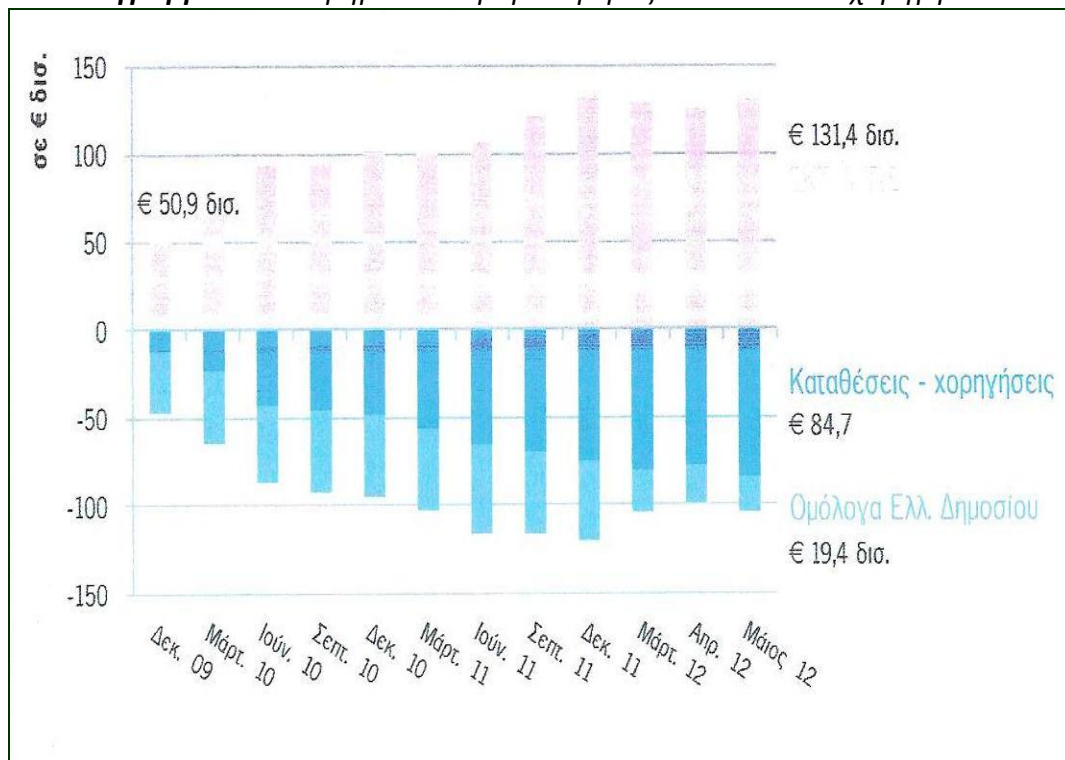
Τα εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αρχικά δεν είχαν προχωρήσει σε σημαντικές επενδύσεις σε «τοξικά» ομόλογα και όταν έκλεισαν οι αγορές χρήματος δεν προσέφεραν υψηλά επιτόκια καταθέσεων προκειμένου να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των καταθετών και να αυξήσουν την ρευστότητα. Στη πορεία, τη στιγμή που στην Ελλάδα γινόταν όλο και πιο έκδηλη η δημοσιονομική παρέκκλιση από τα μέσα του 2009, ενώ είχαν αρχίσει να γίνονται ευδιάκριτα τα σημάδια της οικονομικής ανάκαμψης και ομαλοποίησης των χρηματοοικονομικών συνθηκών στο εξωτερικό, οι καταθέσεις των Ελλήνων ομογενών άρχισαν να μειώνονται στα εγχώρια τραπεζικά συστήματα (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

Η κατάσταση αυτή, στις αρχές του 2010, άρχισε να γίνεται όλο και πιο έντονη τη στιγμή που άρχισε να εκδηλώνεται η κρίση δημόσιου χρέους στην Ελλάδα και να λαμβάνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις. Έτσι, το ελληνικό Δημόσιο έχασε την πρόσβαση στις αγορές και η χώρα μας οδηγήθηκε στη σύναψη Πακέτων Χρηματοδοτικής Ενίσχυσης από το ΔΝΤ. Η περίοδος που ακολούθησε χαρακτηρίστηκε από ελλειπή εμπιστοσύνη προς τις ελληνικές τράπεζες και την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, καθώς άρχισε να αποδυναμώνεται με συνεχείς αναφορές σε διαδικασίες χρεοκοπίας και εξόδου της χώρας από το ευρώ. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη διαρροή καταθέσεων, είτε προς το εξωτερικό είτε προς φύλαξη σε θυρίδες σε μορφή χαρτονομισμάτων (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Παράλληλα, η μεγάλη ύφεση επέφερε συρρίκνωση των εισοδημάτων και κατ' επέκταση των καταθέσεων. Η κατάσταση αυτή οφείλεται στο γεγονός της εξάλειψης της συνολικής αποταμίευσης, άσχετα από την μεγιστοποίηση της ροπής προς αποταμίευση σε κάθε επίπεδο εισοδήματος, για την αντιμετώπιση από τα νοικοκυριά της εντεινόμενης αβεβαιότητας, εξαιτίας των δυσοίωνων προοπτικών απασχόλησης. Περιγράφεται ακόμη ότι, αναφορές για συρρίκνωση των καταθέσεων εξαιτίας της χρησιμοποίησης των διαθεσίμων από τους καταθετικούς λογαριασμούς για την αναπλήρωση χαμένου εισοδήματος στην κατανάλωση, ή προκειμένου να καταβληθούν φόροι και επιπρόσθετες υποχρεώσεις, δεν ευσταθούσαν, εφόσον οι

χρησιμοποιούμενοι πόροι επιστρέφονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα ως καταθέσεις (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Διάγραμμα 4.1.2: Χρηματοδότηση διαφοράς καταθέσεων - χορηγήσεων

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Σχετικά με τη συρρίκνωση των καταθέσεων από την αρχή της περιόδου του 2010 μέχρι και το 2012 ανήλθε σε € 73,1 δισ. ή σε -25%. Την άνοιξη του 2012 παρατηρήθηκε άνοδος των καταθέσεων κατά € 1,6 δισ., κατακτώντας τον στόχο που είχε επιβάλλει το 2ο Χρηματοδοτικό Πακέτο Στήριξης. Το αποτέλεσμα αυτό, σηματοδότησε την άρση των αβεβαιοτήτων, ως προς τη βιωσιμότητα του εγχώριου δημόσιου χρέους (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

Οι καταθέσεις, ωστόσο λίγο καιρό αργότερα, έπεσα ξανά σε χαμηλά επίπεδα εξαιτίας των αβεβαιοτήτων που προέκυψαν από τις εκλογές που είχαν πραγματοποιηθεί. Διευκρινίζεται ότι, η διαρροή των καταθέσεων διαμορφώθηκε σε € 8,6 δισ., εκ των οποίων € 3 δισ. σε τράπεζες του εξωτερικού. Κατά την αναμονή των

εκλογών που πραγματοποιηθήκαν την ίδια χρονιά για δεύτερη φορά, παρατηρήθηκε μία επιπρόσθετη επιτάχυνση της διαρροής καταθέσεων και στη συνέχεια επιβράδυνση (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

Σε γενικές γραμμές, παρατηρούμε ωστόσο ότι, σημειώθηκε μία μικρή αποκλιμάκωση των υπολοίπων των χορηγήσεων. Ειδικότερα, το συνολικό ύψος των χορηγήσεων έπεσε δραματικά, με τις εκταμιεύσεις νέων δανείων να είναι κατά € 13,9 δισ. μικρότερες των αποπληρωμών παλαιότερων δανείων. Αν και η ζήτηση για καινούργια δάνεια έπεσε σημαντικά εξαιτίας των οικονομικών διακυμάνσεων, οι πιστωτικοί οργανισμοί δεν διέθεταν πρόσθετους πόρους, προκειμένου να χρηματοδοτήσουν την οικονομία, εφόσον οι καταθέσεις είχαν συρρικνωθεί σε μεγάλο βαθμό. Έτσι, ο σύμφωνα με τις μετρήσεις του ρυθμός πιστωτικής επέκτασης τον Μάιο του 2012 ανήλθε σε -4,5%, έναντι +15,9% που ήταν τον Δεκέμβριο του 2008 και +21,5% τον Δεκέμβριο του 2007 (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Σε μια περίοδο που η αγορά δοκιμαζόταν από την πιο ισχυρή και πολυδιάστατη οικονομική ύφεση στη μεταπολεμική ιστορία της χώρας, για λόγους της πρακτικής αδυναμίας ανάκλησης των δανείων, ανάγκης για υποστήριξη από πελάτες και οικονομικής δραστηριότητας, η πτώση του συνολικού ύψους των καταθέσεων, τα πιστωτικά ιδρύματα οδηγήθηκαν οδήγησε σε προσφυγή επιπρόσθετων πόρων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) (Διάγραμμα 4.1.2) (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΚΤ στο τέλος του 2009 είχε διαμορφωθεί σε € 51 δισ. περίπου, εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης που ξεκίνησε την περίοδο 2007- 2009. Στα μέσα της περιόδου του 2012, το υπόλοιπο του δανεισμού των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα ανερχόταν σε 124 δισ. € περίπου. Η μεγιστοποίηση αυτή στη χρηματοδότηση επέφερε σημαντική πτώση στις εγχώριες καταθέσεις, στην αποπληρωμή τραπεζικών ομολόγων, στις διατραπεζικές συναλλαγές (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

Σε γενικές γραμμές το ύψος του δανεισμού από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών που έχει χρησιμοποιηθεί από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα ανέρχεται περίπου 200 δισ. €. Καθ' όλη τη διετία 2010-11, οι διαρκείς υποβαθμίσεις από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του ελληνικού

Δημοσίου και των ελληνικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, οδήγησαν τα πιστωτικά ιδρύματα να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, ως προς την εύρεση περισσότερων εγγυήσεων, προκειμένου να συνεχίσουν να χρηματοδοτούνται από το Ευρωσύστημα (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν να αντισταθμίσουν την μεγιστοποιημένη απομείωση των ενεχύρων. Στο παρόν πλαίσιο περιλαμβάνονται και οι διαδοχικές αυξήσεις των κρατικών εγγυήσεων για την έκδοση τραπεζικών ομολόγων για χρήση ως εγγύηση στο Ευρωσύστημα. Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα διάφορα εργαλεία του Σχεδίου Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας που χρησιμοποιήθηκαν κατά καιρούς και η αξιοποίησή τους ως εγγυήσεις από τα εν λόγω τραπεζικά ιδρύματα (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Πίνακας 4.1.1: Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας (Ιούλιος 2012)

(σε € εκατ.)	Πυλώνας I Προνομιούχες Μετοχές	Πυλώνας II Παροχή Εγγυήσεων	Πυλώνας III Ειδικά Ομόλογα	Πυλώνας ΤΧΣ Πόροι για Ανακεφαλαιοποίηση/Εξυγίανση Τραπεζών
Διαθέσιμο	5.000	85.000	8.000	50.000
Χρήση/Κατανομή	4.493	60.176	1.851	20.396
Alpha Bank	940	9.827	491	1.900
Eurobank Ergasias	950	17.776	-	4.200
Εθνική	1.350	13.891	827	69.001
Εθνική				324
Πειραιώς	770	13.486	424	5.000
ΑΤΕ		4.697		
Attica	100	500		
T-Bank	225			
ΤΤ-ΑΤΕ				700
Geniki				
Proton	80			
Νέα Proton				1372
FBB	50			
Millennium			98	
Πανελλήνια	28			
Παγκρήτια				
Αχαϊκή			11	

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Από τις εν λόγω εγγυήσεις, μόνο 62 δισ. € αφορούν ενέχυρα του ελληνικού Δημοσίου και ειδικά κρατικά ομόλογα (Πυλώνας II και III), εν αντιθέσει με τα υπόλοιπα, καθώς προκύπτουν από ίδια στοιχεία ενεργητικού του χρηματοπιστωτικού τομέα. Γνωστοποιείται ότι οι σχετικές αυτές εγγυήσεις που προέρχονται από το Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Ρευστότητας της Ελληνικής Οικονομίας δεν λογίζονται στο δημόσιο χρέος και δεν αποτελούν δαπάνη για τον κρατικό προϋπολογισμό. Σε αντίθετη περίπτωση, θεωρούνται έσοδα για τον κρατικό προϋπολογισμό, εφόσον τα πιστωτικά ιδρύματα καταβάλουν προμήθεια για τη χρήση τους (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Ως επί τω πλείστον, στο παρελθόν το Δημόσιο είχε προχωρήσει σε κεφαλαιακή ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα (Πυλώνας I) ύψους 4,5 δισ. €, από το οποίο ποσό υπήρχαν προνομιούχες μετοχές, οι οποίες εξασφαλίστηκαν με την έκδοση και την παράδοση ειδικών ομολόγων στο πιστωτικό τομέα, χωρίς να πραγματοποιείται εκταμίευση χρήματος και χωρίς επιβάρυνση προς τον προϋπολογισμό και το δημόσιο χρέος. Όσον αφορά τις προνομιούχες αυτές μετοχές απολάμβαναν μερίδιο της τάξεως του 10% ετησίως (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Έτσι λοιπόν προκύπτει ότι, το 2011 τα συνολικά έσοδα του Δημοσίου από το Πρόγραμμα Ενίσχυσης Ρευστότητας ανήλθαν σε € 894 εκατ., ενώ υπήρχε η εκτίμηση ότι την περίοδο του 2012 θα ανέβει στα € 1.174 εκατ. Πρόκειται για τα ποσά που καταβάλλουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ανεξάρτητα από τις αλληπάλληλες έκτακτες εισφορές, με τις οποίες επιβαρύνονται τα τελευταία χρόνια. Οι εγγυήσεις του Δημοσίου όντως χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες για να εξασφαλίσουν ρευστότητα από το Ευρωσύστημα, κυρίως σε αντικατάσταση της ρευστότητας που χάνουν μέσω των καταθέσεων (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

Ως προς την αντιμετώπιση τυχόν επισφαλειών, οι 4 μεγαλύτερες τράπεζες έχουν προχωρήσει στο σχηματισμό αποθεματικών συνολικού ύψους € 17 δισ., από € 7 δισ. που είχαν κατά το κλείσιμο της χρήσεως του 2009. Με τον σχηματισμό αυτό προχώρησαν στην διαγραφή απαιτήσεων άνω των € 3 δισ. και κατάφεραν να καλύψουν κατά 61% περίπου τα ληξιπρόθεσμα δάνειά τους το 2011, έναντι 54% του 2009. Η κίνηση αυτή των πιστωτικών ιδρυμάτων θεωρείται αξιόλογη, καθώς ήταν

πολύ ικανοποιητικό το αποτέλεσμα των εμπράγματων εξασφαλίσεων που κατέχουν(Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

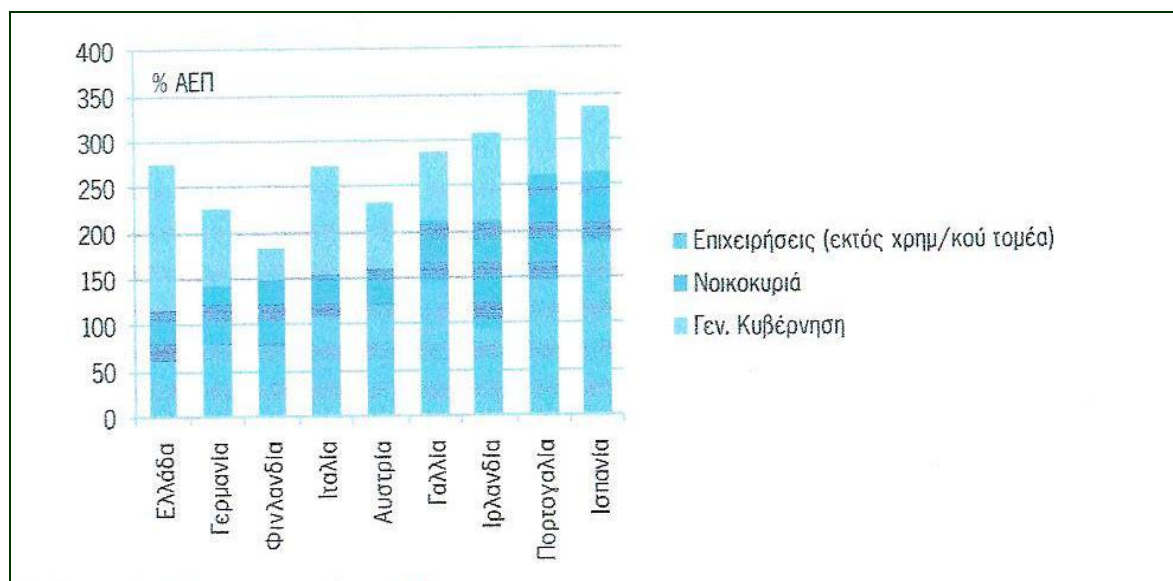
Σε γενικές γραμμές, η βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας θα επιφέρει κυρίως μεγιστοποίηση του βαθμού της εμπιστοσύνης και θα οδηγήσει σε μεγάλη άνοδο τις επερχόμενες καταθέσεις, Επιπροσθέτως, ενδέχεται ότι θα υπάρξει σταδιακή αποκατάσταση των συνθηκών χρηματοδότησης του εγχώριου τραπεζικού τομέα από τις αγορές. Η ανάκαμψη των καταθέσεων στο πιστωτικό σύστημα, με γνώμονα τη μεγιστοποίηση της ρευστότητας που σηματοδοτεί, θεωρείται ο καταλυτικός παράγοντας για την επανεκκίνηση της οικονομίας.

4.2 Ελληνικό τραπεζικό σύστημα: Στρατηγική επιβίωσης

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αντιμετωπίζει εδώ και μία πενταετία δυσάρεστες προκλήσεις από την κλιμάκωση της εγχώριας οικονομικής διακύμανσης, η οποία σημειώθηκε προκειμένου που δοκιμάζει τις αντοχές του συστήματος κάτω από αντίξοες συνθήκες βαθιά ύφεσης, αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους και συρρίκνωσης των παραδοσιακών πηγών ρευστότητας. Άσχετα από τη στρατηγική ανάπτυξης εργασιών κατά την προηγούμενη δεκαετία και την παραδοσιακή φύση της πιστωτικής διαμεσολάβησης, το ξέσπασμα και η ένταση της εγχώριας οικονομικής κρίσης και οι επιπλοκές που έχουν προκύψει, διαφαίνεται ότι στην πορεία θα συνεχίζουν να δοκιμάζουν τις αντοχές του εγχώριου πιστωτικού τομέα (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού συστήματος (με τη συνεπακόλουθη ένεση ρευστότητας), καθώς και η μείωση της αβεβαιότητας, αποτελούν τους καταλύτες για την αντιμετώπιση των κλυδωνισμών και την ουσιαστική στήριξη της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας. Η υγιής κατάσταση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος κατά το ξέσπασμα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, τους επέτρεψε να αντεπεξέλθουν ικανοποιητικά στους κραδασμούς της τελευταίας τριετίας (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

Διάγραμμα 4.2.1: Επίπεδα χρέους ανά τομέα της οικονομίας

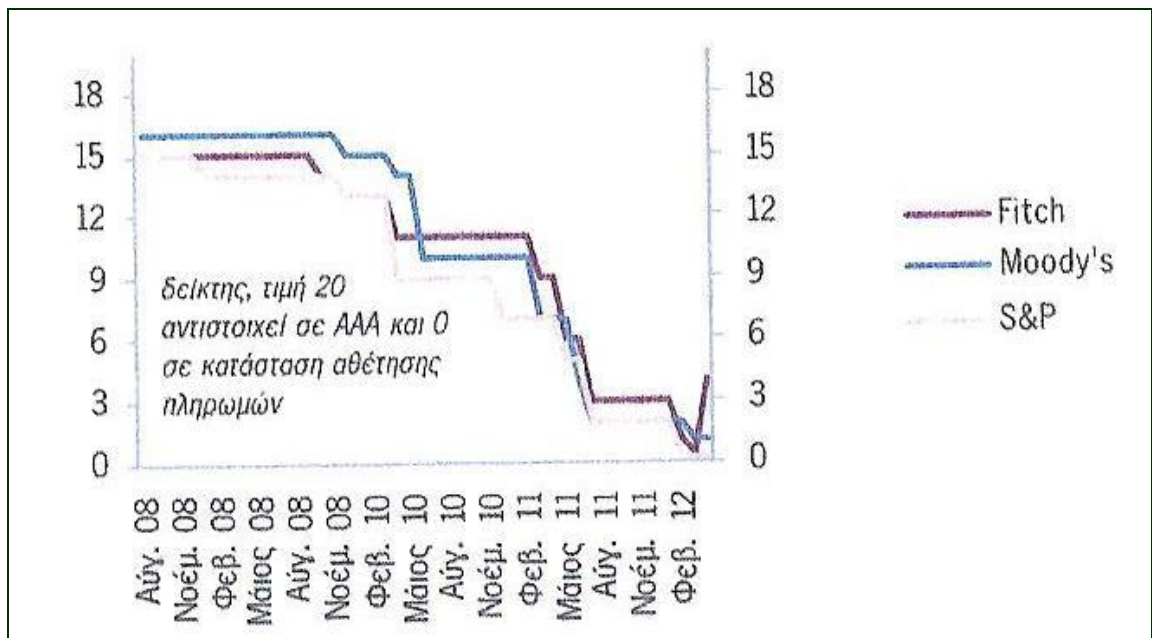
Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Μετά το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης και η κλιμάκωσή της το 2008, σε πρώτη φάση το εγχώριο πιστωτικό σύστημα διέθετε επαρκείς αντοχές, προκειμένου να ανταποκριθεί και να αντιμετωπίσει το δυσοίωνο οικονομικό κλίμα. Επιπροσθέτως, με γνώμονα τις ευνοϊκές συνθήκες στις αγορές για το ελληνικό δημόσιο χρέος, τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα είχαν περιορίσει το απόθεμα των κρατικών χρεογράφων στα χαρτοφυλάκιά τους σε λιγότερο από 7% του συνολικού ενεργητικού τους.

Η αναχρηματοδότηση των κρατικών και ιδιωτικών χρεογράφων που είχαν στο ενεργητικό τους τα πιστωτικά ιδρύματα, επιτυγχανόταν απρόσκοπτα με την πρόσβαση σε περίπου € 40 δισ. ρευστότητας μέσω της διατραπεζικής αγοράς, καθώς και λοιπών μορφών δανεισμού από τις αγορές έως τα μέσα του 2008 (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011). Οι καταστάσεις άρχισαν να μεταβάλλονται αρνητικά, την περίοδο που ξεκίνησε ο πρώτος γύρος σημαντικών πιέσεων στις αποτιμήσεις των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου και η τεχνική έναρξη των εκρών καταθέσεων μη κατοίκων. Αυτά τα χαρακτηριστικά αποτέλεσαν τα προειδοποιητικά σημάδια των δυσάρεστων γεγονότων που θα αντιμετώπιζε η ελληνική κοινωνία (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

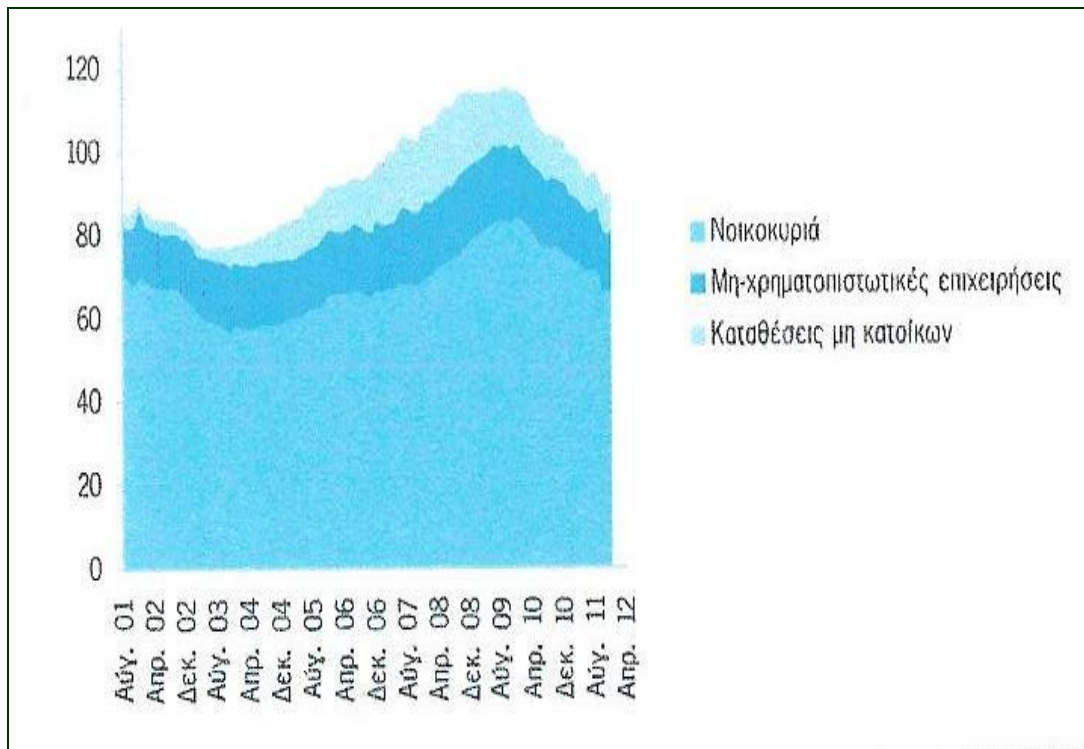
Η κλιμάκωση της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης από το 2009 οδήγησε σε ραγδαία επιδείνωση των συνθηκών στο τραπεζικό σύστημα. Η κλιμάκωση της δημοσιονομικής κρίσης με επίκεντρο την Ελλάδα στο 2ο εξάμηνο του 2009 και από τις αρχές του 2010, δημιούργησε ένα εξαιρετικά δυσχερές οικονομικό και χρηματοπιστωτικό περιβάλλον (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Διάγραμμα 4.2.2: Πιστοληπτική αξιολόγηση ελληνικού Δημοσίου

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Διάγραμμα 4.2.3: Ελλάδα: Ιδιωτικές καταθέσεις (% ΑΕΠ)

Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Η ραγδαία συρρίκνωση των αποτιμήσεων του ελληνικού χρέους, ενόψει της αβεβαιότητας και των επιθετικών υποβαθμίσεων της πιστοληπτικής αξιολόγησης του ελληνικού Δημοσίου από τα τέλη του 2009, συμπαρέσυρε και τις αξιολογήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και των υπολοίπων ελληνικών χρεογράφων. Οι αγορές έκλεισαν ουσιαστικά από τις αρχές του 2ου τριμήνου του 2010, τόσο για το ελληνικό Δημόσιο όσο και για το χρηματοπιστωτικό τομέα (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

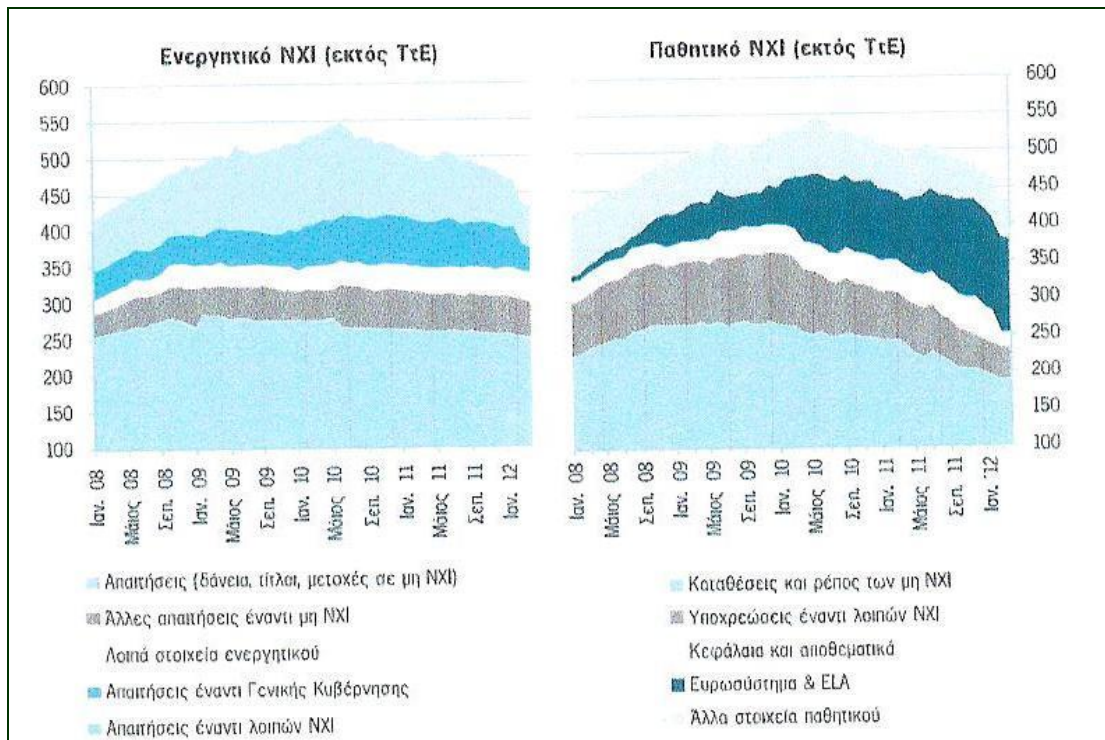
Ακόμη, ο δανεισμός από την ΕΚΤ, μετά τη χαλάρωση των κριτηρίων αποδοχής κρατικών χρεογράφων ως εγγύηση στους μηχανισμούς αναχρηματοδότησης, αποτέλεσε τη μοναδική εναλλακτική επιλογή. Το κλείσιμο των αγορών οδήγησε σε σταδιακή αποστέρωση του τραπεζικού συστήματος από το μεγαλύτερο τμήμα της ρευστότητας (περίπου € 30 δισ.) που αντλούσε από την αγορά, η οποία θα έπρεπε να υποκατασταθεί πλήρως από δανεισμό μέσω της ΕΚΤ (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2010).

Εκτιμάται ότι περίπου € 33 δισ. καταθέσεων κατοίκων και μη κατοίκων έφυγαν στο εξωτερικό, € 40 δισ. χρησιμοποιήθηκαν για να καλύψουν χρηματοδοτικές ανάγκες του ιδιωτικού τομέα (εκρέοντας έμμεσα στο εξωτερικό, λόγω του ελλειμματικού εξωτερικού ισοζυγίου της χώρας), ενώ άνω των € 15 δισ. αποθησαυρίζονται εκτός τραπεζικού συστήματος (κυρίως υπό τη μορφή μετρητών, ενώ τμήμα τους ενδεχομένως έχει μεταφερθεί στο εξωτερικό παρακάμπτοντας το τραπεζικό σύστημα ή έχει επενδυθεί σε εναλλακτικές μορφές περιουσιακών στοιχείων, όπως χρυσό ή ξένα χρεόγραφα) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012).

Κατά συνέπεια, το τραπεζικό σύστημα αποστερήθηκε σωρευτικά, εντός ενός χρονικού διαστήματος 2½ ετών, από € 90 δισ. καταθέσεων και περίπου € 30 δισ. δανεισμού από την αγορά, ενώ η αποτίμηση - βάσει των κριτηρίων αποδοχής από την ΕΚΤ - του δυνητικού αποθέματος ενεχύρων για άντληση χρηματοδότησης περιορίστηκε κατά τουλάχιστον € 50 δισ. συγκριτικά με το 2008 (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

Μοναδική διέξοδος για την αναπλήρωση αυτών των απωλειών στο απόθεμα ρευστότητας της οικονομίας, ήταν η παροχή κρατικών εγγυήσεων προς τον τραπεζικό τομέα - προκειμένου να αντισταθμίσουν τα € 120 δισ. συνολικά σωρευτικής απώλειας καταθέσεων και δανεισμού από την αγορά -, ώστε να αναπληρώσουν το συρρικνούμενο απόθεμα ενεχύρων του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Ως εκ τούτου η παρεχόμενη ρευστότητα από το Ευρωσύστημα δεν είναι κατάλληλη, ούτε και άμεσα διαθέσιμη για αύξηση του δανεισμού προς την οικονομία, όπως συχνά διατυπώνεται - εκ παρανοήσεως - στον δημόσιο διάλογο (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

Διάγραμμα 4.2.4: Συγκεντρωτική λογιστική κατάσταση των Νομισματικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων (ΝΧΙ) εκτός της ΤτΕ

Πηγή: Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2012

Στο πλαίσιο άμβλυνσης των επιπτώσεων από τη συρρίκνωση της ρευστότητας του συστήματος, εγκρίθηκαν την περίοδο 2008-2011 συνολικές εγγυήσεις ρευστότητας για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα της τάξης των € 85 δισ. (στα πλαίσια 4 ξεχωριστών δεσμών εγγυήσεων που έλαβαν κοινοβουλευτικής έγκρισης) εκ των οποίων έγινε, έως σήμερα, χρήση € 70-75 δισ., επιτρέποντας άντληση ρευστότητας που αντιστοιχεί στο 50% περίπου της αξίας τους. Έναντι αυτών των εγγυήσεων και του εναπομείναντος αποθέματος ενεχύρων, οι εγχώριοι πιστωτικοί οργανισμοί εξασφάλισαν ρευστότητα της τάξης των € 130 δισ. (1ο τρίμηνο 2012), οριακά επαρκή να αντισταθμίσει τη σωρευτική απώλεια ρευστότητας του συστήματος (Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008).

Άξιο θεωρείτο το γεγονός ότι ως αποτέλεσμα της εξαιρετικά χαμηλής πιστοληπτικής διαβάθμισης των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών και της συρρίκνωσης του διαθέσιμου υπολοίπου στοιχείων προς ενεχυρίαση, τα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα προχώρησαν από τα μέσα του 2011 στον επικουρικό μηχανισμό αναχρηματοδότησης μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος, ο οποίος, αν και ελαστικότερος όσον αφορά την ποιότητα των αποδεκτών ενεχύρων, θεωρείται ακριβότερος

συγκριτικά με το Ευρωσύστημα, εφόσον το μέσο κόστος αναχρηματοδότησης ξεπερνά το 3,0% στον ελληνικό χρηματοπιστωτικό κλάδο (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

4.3 Απομόχλευση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Η τεράστια δημοσιονομική κρίση και η μεγάλης διάρκειας οικονομική διακύμανση ήταν οι κύριοι παράγοντες ως προς την εμφάνιση μιας σειράς σοβαρών επιπτώσεων στους ισολογισμούς των ελληνικών τραπεζών. Υπολογίζεται ότι, οι επιπτώσεις της κρίσης αφορούσαν στα στοιχεία ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως είναι η συρρίκνωση της αξίας των ομολόγων ελληνικού Δημοσίου που βρίσκονται στα χαρτοφυλάκιά τους ή η επιδείνωση της πιστοληπτικής διαβάθμισης των δανειακών τους χαρτοφυλακίων (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011).

Σύμφωνα με πολλούς μελετητές, εκτιμάται ότι αναφορικά με την εξέλιξη των καταθέσεων των ελληνικών τραπεζών είναι ότι, βασικό λόγο συρρίκνωσης της καταθετικής βάσης αποτελεί η μείωση καταθέσεων από τους κατοίκους του εξωτερικού, λόγω της οξείας δημοσιονομικής κρίσης και της συνεπακόλουθης απώλειας της εμπιστοσύνης μεγάλου μέρους της ελληνικής κοινωνίας στην ικανότητα της χώρας μας να διατηρήσει την ευρωπαϊκή πορεία και προοπτική της (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Ταυτόχρονα όμως, αναλυτές και τραπεζίτες εντοπίζουν και μια λιγότερο θεαματική αλλά εξίσου επιζήμια τάση «διάβρωσης» της ελληνικής καταθετικής βάσης - πέρα από την προαναφερθείσα φυγή καταθέσεων - η οποία τείνει να αποκτήσει πιο σταθερό και μόνιμο χαρακτήρα. Για την εξήγηση και κατανόηση αυτής της πολύπλοκης και πολυεπίπεδης διαδικασίας έχουν προταθεί μια σειρά επιχειρημάτων, όπως η επίδραση της ύφεσης στα εισοδήματα των νοικοκυριών και στα κέρδη των επιχειρήσεων, καθώς και η εκροή κεφαλαίων εξαιτίας του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

Σε γενικές γραμμές, ο μηχανισμός ρευστότητας δεν σχετίζεται με την οικονομική ανάπτυξη, αλλά είναι αποτέλεσμα του τρόπου «δημιουργίας χρήματος» στην οικονομία, μέσω της διαμεσολάβησης του τραπεζικού συστήματος. Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού των πιστωτικών

ιδρυμάτων δεν θα πρέπει να αναλύονται ξεχωριστά. Επιπροσθέτως, η δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ νέων χορηγήσεων και νέων καταθέσεων βελτιώνει τις συνθήκες ρευστότητας σε μια οικονομία, καθώς και τους λόγους για τους οποίους η απομόχλευση του ελληνικού πιστωτικού συστήματος, μέσω της μη-χορήγησης δανείων είναι όχι μόνο επιζήμια αλλά και ανέφικτη (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

4.4 Πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών

Προχωρώντας παρακάτω, η νέα δανειακή σύμβαση που πρόσφατα υπογράφηκε από την ελληνική κυβέρνηση, εκτιμάται ότι ως προς τη συνολική χρηματοδότηση θα αγγίξει το ύψος €50 δις. Τα χρήματα αυτά έχουν σκοπό να χρησιμοποιηθούν για την ανακεφαλαιοποίηση των βιώσιμων ελληνικών τραπεζών μετά το PSI και τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της BlackRock (Καραβίας Φ., κ.λπ. 2012).

Εκτός όμως από αυτά, ο εγχώριος πιστωτικός κλάδος σημειώνει ανεξέλεγκτες ζημιές ύψους περίπου €37 (προ-φόρων). Οι ζημιές αυτές είναι αποτέλεσμα της συμμετοχής τους στο PSI και της αποτίμησης των νέων ομολόγων του Δημοσίου βάσει της τρέχουσας αξίας τους. Το μεγαλύτερο μέρος των απωλειών αυτών αποτελεί, ταυτόχρονα, σημαντικό όφελος για το Δημόσιο, λόγω της συνεπαγόμενης μείωσης του δημοσίου χρέους καθώς και της σημαντικής ελάφρυνσης για μελλοντικές πληρωμές τόκων (Κουτσουνίκος Μιχαήλ, 2008).

Με γνώμονα όλα τα παραπάνω περιγράφεται ότι η ανακεφαλαιοποίηση των βιώσιμων ελληνικών χρηματοπιστωτικών συστημάτων θα χρησιμοποιηθεί, κυρίως, για την κάλυψη των ζημιών που αυτές υπέστησαν από το πρόσφατο κούρεμα των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου. Επιπρόσθετα, χωρίς την επίπτωση του PSI και του κουρέματος των ομολόγων, τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα, διατηρούν οριακή κερδοφορία και ικανοποιητικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, παρά τη τεράστια οικονομική ύφεση και το σημαντικό ύψος των προβλέψεων που ανέλαβαν έναντι επισφαλών δανείων (Μιχαλόπουλος Γιώργος, 2011).

Η πρώτη δόση του προγράμματος ανακεφαλαιοποίησης συνολικού ύψους €25 δις έχει, ήδη, κατατέθηκε την περίοδο του 2012 στο Ελληνικό Ταμείο

Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας με τη μορφή βραχυπρόθεσμων ομολόγων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Στήριξης (EFSF). Συγκεκριμένο κομμάτι της δόσης αυτής (ύψους €18 δις) είχε προωθηθεί και καταβληθεί σε τέσσερα από τα μεγαλύτερα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα, έναντι μελλοντικής αύξησης κεφαλαίου. Ως επί τω πλείστον, η τελευταία δόση ύψους που ήταν περίπου €23,5 δις κατατέθηκε λίγους μήνες αργότερα στο Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Ο βασικός στόχος του προγράμματος ανακεφαλαιοποίησης είναι να επιτρέψει στα βιώσιμα πιστωτικά ιδρύματα να επανακτήσουν ισχυρούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας μετά τις σοβαρές απώλειες που υπέστησαν από το κούρεμα των ελληνικών κρατικών ομολόγων. Αναλυτικότερα, ως προς το σύνολο των ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων και των κεφαλαίων που περιήλθαν από το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας οδήγησε σε αύξηση του βασικού δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των εν λόγω ιδρυμάτων στο 9% (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013),.

Ο συγκεκριμένος δείκτης, ωστόσο θα πρέπει μεγιστοποιηθεί περαιτέρω στη συνέχεια για να καταλάβει το 10%, τουλάχιστον, την περίοδο του 2013. Σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής (EBA), ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας όλων των ευρωπαϊκών τραπεζών καλό θα είναι να βρίσκεται κοντά στο 9% (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013).

Σε γενικές γραμμές, το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί έναν από τους βασικούς στρατηγικούς πυλώνες του προγράμματος ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας. Κρίνεται ακόμη ότι συμβάλει στην εξασφάλιση σταθερότητας για κάποιο διάστημα προς τα χρηματοπιστωτικά συστήματα και ανακουφίζει κατά κάποιο τρόπο την κοινωνία ολόκληρη. Άλλωστε οι συναλλαγματικές κρίσεις έχουν δείξει ότι είναι αδύνατη η επιστροφή σε θετικούς και βιώσιμους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης χωρίς την αρωγή ενός υγιούς πιστωτικού κλάδου (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήσαμε προέκυψε ότι τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, μη επηρεασμένα από τα διεθνή χρηματοοικονομικά προϊόντα και τις επενδύσεις υψηλού ρίσκου, δεν προχώρησαν σε συρρίκνωση των ομολόγων και των έντοκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν το Δημόσιο άρχισε να αντιμετωπίζει προβλήματα χρηματοδότησης στις διεθνείς αγορές το 2008, θεώρησαν πρόπον να μεγιστοποιήσουν τις τοποθετήσεις τους στους τίτλους αυτούς.

Επιπροσθέτως, καταλήγουμε στο γεγονός ότι η υποχρέωση στα πιστωτικά ιδρύματα είναι να διατηρήσουν το χαρτοφυλάκιο ομολόγων του Δημοσίου προκειμένου να είναι αργότερα σε θέση να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο ρευστότητας στις αγορές. Ακόμη, το κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο προκύπτει από τη διαφορά των αποδόσεων (spreads) των ελληνικών κρατικών ομολόγων από αντίστοιχα ξένα, ανήλθε σε χαμηλά επίπεδα της τάξεως του 0,50%.

Οι επενδύσεις των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου είναι πλέον ασύμφωρες. Η μεγάλη διάρκεια και τα αρνητικά αποτελέσματα της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, είχαν σαν αποτέλεσμα να οδηγηθούν πολλές χώρες, όπως και η Ελλάδα στη χορήγηση μεγάλων πακέτων ενίσχυσης των τραπεζικών τους συστημάτων. Ωστόσο, παρατηρείται ότι οι ελληνικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δε προχώρησαν στην συρρίκνωση του συνολικού ύψος των δανείων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Όσον αφορά τους εποπτικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας παρατηρείται ότι την περίοδο του 2011 υποχώρησαν συγκριτικά με το 2010. Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας και ο Δείκτης Βασικών Κεφαλαίων διαμορφώθηκαν για τα πιστωτικά ιδρύματα στο 11,7% και 10,7% αντίστοιχα και για τους χρηματοπιστωτικούς ομίλους στο 10,1% και 9,2% αντιστοίχως. Εξαιτίας των πολλαπλών πιέσεων που δέχτηκε ο

κλάδος κατά τη περίοδο αυτή και της επιβάρυνσης της απομείωσης της αξίας των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρουσίασαν ζημιές ύψους 7,4 δισ. ευρώ, ενώ οι τραπεζικοί όμιλοι ζημιές ύψους 7,3 δισ. ευρώ

Η περίοδος που ακολούθησε χαρακτηρίστηκε από ελλειπή εμπιστοσύνη προς τις ελληνικές τράπεζες και την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας, καθώς άρχισε να αποδυναμώνεται με συνεχείς αναφορές σε διαδικασίες χρεοκοπίας και εξόδου της χώρας από το ευρώ. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη διαρροή καταθέσεων, είτε προς το εξωτερικό είτε προς φύλαξη σε θυρίδες σε μορφή χαρτονομισμάτων.

Σε γενικές γραμμές, ο μηχανισμός ρευστότητας δεν σχετίζεται με την οικονομική ανάπτυξη, αλλά είναι αποτέλεσμα του τρόπου «δημιουργίας χρήματος» στην οικονομία, μέσω της διαμεσολάβησης του τραπεζικού συστήματος. Το βασικό συμπέρασμα είναι ότι τα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν θα πρέπει να αναλύονται ξεχωριστά. Επιπροσθέτως, η δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ νέων χορηγήσεων και νέων καταθέσεων βελτιώνει τις συνθήκες ρευστότητας σε μια οικονομία, καθώς και τους λόγους για τους οποίους η απομόχλευση του ελληνικού πιστωτικού συστήματος, μέσω της μη-χορήγησης δανείων είναι όχι μόνο επιζήμια αλλά και ανέφικτη.

Σε γενικές γραμμές οι ελληνικές τράπεζες, λειτουργούν σε ένα ιδιαίτερα αυστηρό πλαίσιο ρυθμιστικής παρέμβασης, το οποίο διαμορφώθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού δικαίου. Καλό θα είναι όμως να μην προχωρούν στην επιβολή υπερβολικών κανόνων και νομικών πλαισίων, καθώς μπορεί να δημιουργηθούν προβλήματα ως προς τη βιωσιμότητα τους. Το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελεί έναν από τους βασικούς στρατηγικούς πυλώνες του προγράμματος ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας. Επιπλέον, συμβάλει στην εξασφάλιση σταθερότητας και της διατήρησης της βιωσιμότητας των χρηματοπιστωτικών συστημάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Alpha Web Banking, Εργαλείο δημιουργίας αρχείων, Οδηγίες χρήσεως, ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

Alpha Bank (2000), «Ηλεκτρονική τραπεζική: Παρόν και Μέλλον» Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 24

Alpha Bank (2005), «Συγκέντρωση αγοράς και αποτελεσματικότητα: Η περίπτωση των Ελληνικών Τραπεζών», Οικονομικό Δελτίο, Τεύχος 93.

Αγγελόπουλος Παναγιώτης, (2005), «Τράπεζες και χρηματοοικονομικό σύστημα: αγορές- προϊόντα- κίνδυνοι», Εκδόσεις Σταμούλης Αθήνα

Αλεξάκης Π., Πετράκης Π., (1990), «Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα κάτω από τις εσωτερικές, τις κοινοτικές και τις άλλες διεθνείς εξελίξεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (2012), «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και 2012», . Ανδρέου Γραφικές Τέχνες ΑΕ, Αθήνα

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (2011), «Το Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα το 2010», Α. Ανδρέου Γραφικές Τέχνες ΑΕ, Αθήνα

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2011), «Απόφαση σχετικά με το καθεστώς προσωρινών ανακεφαλαιοποιήσεων κατά βάση υγιών τραπεζών με σκοπό

την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και των δανειοδοτήσεων προς την πραγματική οικονομία (Νορβηγία)», αριθ. 205/09/COL

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2013), «Ετήσια έκθεση 2012», Γερμανία

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2010), «Μηνιαίο Δελτίο»

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2010), «Μηνιαίο Δελτίο»

Καραβίας Φ., Μονοκρούσος Π., Μαλλιαρόπουλος Δ., Αναστασάτος Τ., 2012, «Ελληνικό τραπεζικό σύστημα, μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας και χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας», Οικονομία και Αγορές, τεύχος 1

Κουτσονίκος Μιχαήλ, 2008, «Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας δικτύωσης τραπεζών», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Κιόχος Π.Α., Παπανικολάου Γ.Δ., (2000), «Χρήμα – Πίστη – Τράπεζες», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα,

Μαθιουδάκης Στέλιος, (2010), «Η επέκταση των Ελληνικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων στα Βαλκάνια και στη Ν.Α. Ευρώπη – Κίνητρα και προοπτικές», Πτυχιακή εργασία, ΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Κρήτη

Μιχαλόπουλος Γιώργος, (2011), «Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια της κρίσης», Διεύθυνση Χρηματοοικονομικού Σχεδιασμού και Διαχείρισης, Alpha Bank

Παπαναστασάτου Ευσταθία, (2006), «Παροχή τραπεζικών υπηρεσιών στον καταναλωτή: Σύγκριση δημοσίων και ιδιωτικών τραπεζών», Διπλωματική μελέτη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), «Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων»,

Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), «Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα»,

Τράπεζα της Ελλάδος, (2010), «Νομισματική Πολιτική».

Ξενόγλωση

Moody's, (2009), *“Calibrating Bank Ratings in the Context of the Global Financial Crisis”*.

Fitch Ratings, Global FIs Rating Criteria, August 2010.

Fitch Ratings, Sovereign Rating Methodology, August 2010.

S&P, (2005), *“Liquidity Moves Up European Banks’ Risk Management Agendas”*.